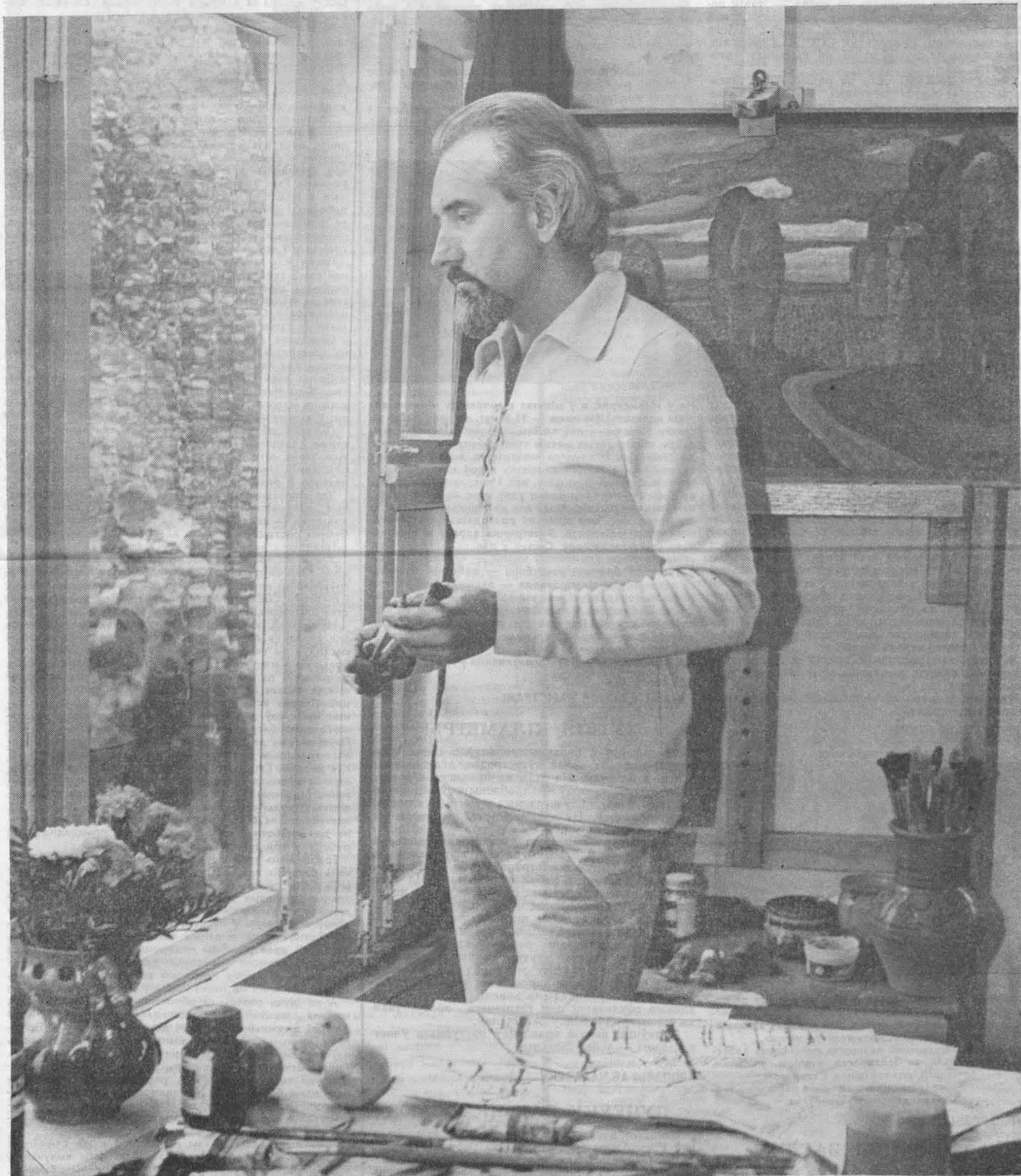

Голас Радзілы

№ 51 (1829)
22 снежня 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Імя Вілена СІЛЬВАНОВІЧА, самадзейнага мастака з Ліды, добра вядома аматарам мастацтва ў Беларусі. Неаднаразова жывалісныя творы і скульптурныя кампазіцыі Вілена Сільвановіча дэманстраваліся на гарадскіх, абласных, рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках народнай творчасці. А ў 1975 годзе ў Лідзе была наладжана яго персанальная выстаўка. Вілен Іосіфавіч, як і сотні іншых людзей самых розных спецыяльнасцей у нашай краіне, што аддаюць свой вольны час мастацкай творчасці, мае магчымасць займацца любімай справай. У абласным Доме народнай творчасці, напрыклад, заўсёды можна атрымаць прафесійную кансультацыю, а пры Саюзе мастакоў БССР дзейнічае камісія па рабоце з народнымі майстрамі. Есць у самадзейнага мастака і свая невялікая майстэрня, дзе нараджаюцца новыя творы.

Фота М. ЖЫЛІНСКАГА.

падзеі • людзі • факты

НА XXXVIII СЕСІІ ААН

ЗА ТРЫВАЛЫ МІР

Далейшае пагаршэнне міжнароднай абстаноўкі, выкліканае авантурыстычным, мілітарысцкім курсам ЗША і іх асноўных партнёраў па НАТО, у прыватнасці, пачатае размяшчэнне ракет сярэдняй дальнасці на тэрыторыі некаторых заходне-еўрапейскіх дзяржаў — стварае сур'ёзную пагрозу міру. Прыняць эфектыўныя меры да таго, каб спыніць новы небяспечны віток гонкі ўзбраенняў, а затым павярнуць яе назад — такія задачы, якія павінна вырашыць чалавецтва, каб ліквідаваць ядзерную пагрозу, сказаў міністр замежных спраў Беларускай ССР А. Гурыновіч, выступаючы на радыё ААН па пытаннях раззбраення.

У ходзе XXXVIII сесіі па радыё ААН таксама выступілі члены дэлегацыі БССР: С. Броннікаў — аб антыракетным, антываенным руху, А. Шальдаў — аб умацаванні міжнароднай бяспекі, Н. Нерад — аб удзеле жанчын у барацьбе за мір.

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫЯ

АРЫТЫ ПРАЦОЎНАГА ПОДЗВІГУ

Ад старту да старту расце рэзультатыўнасць савецкай касмічнай праграмы. Завершаная 150-сутачная экспедыцыя Уладзіміра Ляхава і Аляксандра Аляксандрава дала пераканаўчыя таму прыклады. Ва ўсіх цэхах практычнай касманаўтыкі атрыманы значны аб'ём каштоўнай інфармацыі, якая даць магчымасць у будучыні праводзіць работу ў космасе з большай аддачай для сусветнай навукі, для народнай гаспадаркі краіны. Вынікам гэтага палёту была прысвечана прэс-канферэнцыя для савецкіх і замежных журналістаў, якая адбылася 12 снежня ў Маскве.

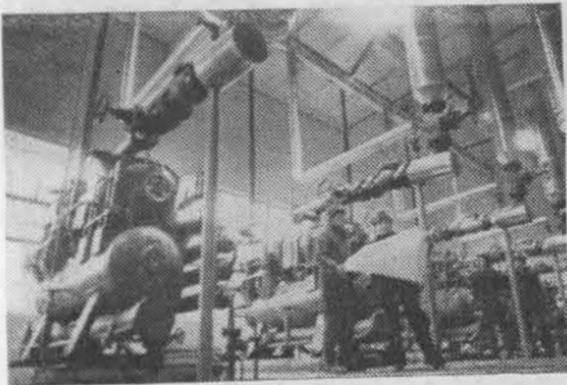
З паспяховым завяршэннем касмічнай экспедыцыі членаў экіпажа горача павіншаваў прэзідэнт Акадэміі навук ССРР акадэмік А. Аляксандраў. Ваша слаўная работа на арбіце, сказаў ён, выкананне велізарнай колькасці навуковых і інжынерных задач, смелая і выніковая аперацыя ў адкрытым космасе — гэта прыклад самаадданай працы на карысць сусветнай навукі.

Дырэктар Інстытута касмічных даследаванняў АН ССРР акадэмік Р. Сагдзееў каратка спыніўся на найбольш важных выніках палёту. Безумоўна, самай яркай старонкай палёту, сказаў ён, з'явіўся выхад экіпажа ў адкрыты космас для правядзення рэальных мантажных работ, звязаных з клопатамі энергетычнага цэха арбітальнай станцыі. Мантаж дадатковых секцый панелей сонечных батарэй, паспяхова праведзены касманаўтамі, гэта на сутнасці вырашэнне важнай энергетычнай праблемы, якая таксама, як і на зямлі, мае велізарнае значэнне і на маленькім астраўку зямной навукі на арбіце.

Лейтматывам праграмы, сказаў у заключэнне вучоны, з'явілася выключна мірная накіраванасць работ.

Вучоныя і касманаўты адказалі на шматлікія пытанні журналістаў.

ЭКНАМІЧНЫЯ СУВЯЗІ

На Мінскім малочным заводзе № 5 рыхтуецца да пуску атрыманае па лініі СЭУ з ГДР, Чэхаславакіі і Венгрыі тэхналагічнае абсталяванне. Яго даводку завяршаюць наладчыкі трэста «Саюзмясамалмантаж». Увод новых магутнасцей дазволіць палепшыць забеспячэнне насельніцтва Беларускай сталіцы малаком, кефірам, ражанкай, ацэдафілінам і тварогам. НА ЗДЫМКУ: завяршаюцца наладчыныя работы на турбавых аміячных халадзільных устаноўках.

УЗНАГАРОДЫ

АДЗНАЧАНЫ ЗАСЛУГІ

За заслугі ў развіцці савецкага музычнага і харэаграфічнага мастацтва Прэзідыум Вярхоўнага Савета ССРР узнагародзіў ордэнамі і медалямі шэраг работнікаў Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР.

Сярод узнагароджаных народная артыстка БССР дырыжор Таццяна Каламіяцава. Ёй будзе ўручаны ордэн Кастрычніцкай Рэвалюцыі, а народнай артысткі БССР, салістцы Людміле Бржазоўскай — ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга. Ордэн Дружбы народаў атрымае народны артыст рэспублікі саліст Юрый Траян. Высокіх узнагарод удастоены таксама народныя артысты Бела-

рускай ССР салісты Віктар Чарнабаеў, Віктар Саркисьян і іншыя.

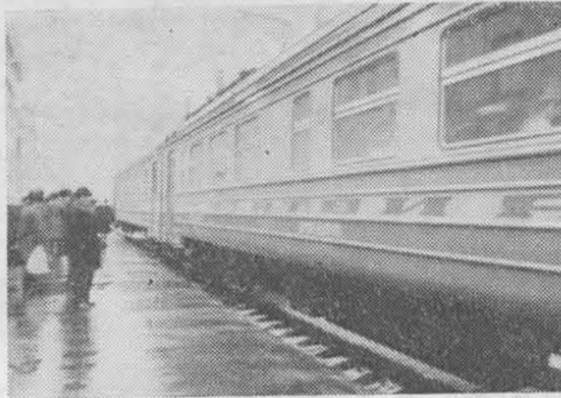
ЮБІЛЕІ

ПАЎСТАГОДДЗЯ ў СТРАІ

Гомельскі шклозавод імя М. Ламаносава адзначае сваё пяцідзесяцігоддзе. Сёння гэта адно з буйнейшых і высокамеханізаваных прадпрыемстваў галіны. Яго калектыў выпускае каля 8 працэнтаў агульнасаюзнай вытворчасці аконнага шкла, 80 працэнтаў пенашкла і каля 90 працэнтаў тэрмастойкіх труб, выпуск якіх асвоены тут упершыню ў краіне. Прадукцыя прадпрыемства экспартуецца ў многія замежныя краіны.

Разам з заводам мяняе сваё аблічча, харашае гарадскі пасёлак Касцюкоўка, дзе жывуць работнікі прадпрыемства.

Толькі ў бягучай пяцігодцы для рабочых і служачых завода будзе пабудавана звыш 12 тысяч квадратных метраў жылля.

Не ў кіламетрах, а ў хвілінках вымяраюць мінчане вялікія адлегасці. На пляж — 15 хвілін, на дачу — 20, па грыбы і ягады — паўгадзіны... Далёкія некалі лясы, азёры, гістарычныя месцы сталі нібыта часткай горада. Наблізіць іх памагла электрычка, якая ўпершыню адправілася з Мінска дваццаць гадоў назад.

Не толькі дакладную дату, але і час, калі прыныцоўваць новы прыгарадны поезд узяў курс на Аляхновічы, помняць чыгуначнікі. Праз два дзесяцігоддзі, у тую ж самую гадзіну, яны прыйшлі праводзіць электрычку, якая стала юбілейнай. Электрычка адразу ж прыцягнула ўвагу пасажыраў. Састаў з дзесяці вагонаў блакітнага колеру ўпрыгожыў надпіс — «Латвія». Сябры з суседняй брацкай рэспублікі — работнікі Рыжскага вагона-будаўнічага завода — пакінулі свой «аўтограф» на поездзе, які яны вырабілі для мінчан да знамянальнай падзеі. Па шчасліваму супадзенню ён аказаўся юбілейным і для рыжан: першы вагон у саставе стаў 20-тысячным, выпушчаным прадпрыемствам з дня яго заснавання.

НА ЗДЫМКУ: «Латвія» адпраўляецца ў дарогу.

РЭКАНСТРУКЦЫЯ МАГІСТРАЛІ

ХУТКІЯ КІЛАМЕТРЫ

Светафораў і перакрываўванняў з іншымі дарогамі няма на новай аўтастрадае, якая звязала Мінск з Брэстам. На ўсім яе працягу — а гэта каля 370 кіламетраў — зроблены поўныя транспартныя развязкі, узведзена звыш 100 мастоў і пуцэправодаў. На аўтамагістралі, адкрыты рэгулярны рух машын.

Пачынаючы карэнную рэканструкцыю галоўнай дарогі рэспублікі, будаўнікі вырашылі не абнаўляць старую магістраль Мінск — Брэст, а большую частку яе пабудавалі занава. На аўтастрадзе няма крутых пад'ёмаў і спускаў, небяспечных паваротаў. Узрасла яе прапускная здольнасць за кошт вялікай шырыні магістралі.

Цяпер па шырокай магістралі пачалі ажыццяўляцца транзітныя рэйсы ў краіны СЭУ і Заходняй Еўропы, унутрысаюзнай перавозкі. Дарога адпавядае ўсім міжнародным стандартам, і яе параметры дапускаюць рух аўтапаездаў вялікай грузападымальнасці. Есць усе неабходныя збудаванні для тэхнічнага абслугоўвання машын, адпачынку вадзіцеляў.

Будаўнікі пачалі пракладку наступнага ўчастка дарогі — у бок Масквы.

КЛОПАТЫ АБ ЧАЛАВЕКУ

ПУЦЁЎКУ ДАЕ ПРАФСАЮЗ

Цікавую паездку па Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы зрабілі нядаўна рабочыя Аршанскага лакаматывага дэпо І. Абраменка, А. Конанаў, А. Арэхаў і іншыя. Дзесяць дзён падарожнічалі яны па зямлі сяброў, знаёміліся са славымі мясцінамі Берліна, Дрэздэна, Франкфурта-на-Одэры.

Удзячныя словы ў адрас прафсаюзнай арганізацыі дэпо могуць сказаць і многія іншыя працаўнікі. Так, у санаторыях, дамах адпачынку і на турбазах Сочы і Місхора, Палангі і Нарачы пабывалі толькі сёлета 215 чалавек. Прычым многія бясплатна. Па льготных пуцёўках папраўлялі здароўе машыністы В. Завадскі і В. Сяўроў, Ю. Дзераваўка і П. Юрчанка... Больш чым 100 дзяцей чыгуначнікаў адпачылі ў піянерскім лагерах «Бобр».

НА ШТО І ЯК

МЫ ТРАЦІМ ГРОШЫ

БЮДЖЭТ САВЕЦКАЙ СЯМ'І

Па просьбе сацыялагаў 62 тысячы савецкіх сем'яў на працягу многіх гадоў вядуць штодзённыя запісы па спецыяльных формах, якія налічваюць каля 200 пазіцый, пра ўсе свае даходы і расходы. Гэта работа вядзецца на добраахвотных пачатках. Данія паступаюць у ЦСУ ССРР, дзе на іх падставе вызначаюцца сярэднія бюджэты ўсіх сацыяльных груп насельніцтва.

Якім жа чынам савецкая сям'я распараджаецца грашыма, што знаходзяцца ў яе руках? Возьмем для прыкладу варыянт так званай стандартнай гарадской сям'і. Ва ўмовах ССРР — гэта муж, жонка і двое дзяцей, якія жывуць у трохпакаёвай дзяржаўнай кватэры. Дарослыя працуюць далёкі ад дому, дзеці наведваюць дзіцячы сад і школу.

Зразумела, што складанне бюджэту сям'і пачынаецца з ацэнкі яе даходу. Перш за ўсё гэта заробатная плата, якая ў Савецкім Саюзе ў разліку на двух працуючых у сярэднім у год складае каля 4 тысяч рублёў. Выключым з агульнай сумы даходу абавязковыя выплаты. Гэта ў першую чаргу падаткі, зборы, плацяжы, якія ў ССРР не перавышаюць 8,1 працэнта зароботку рабочых і служачых. Акрамя таго, з сямейнага бюджэту трэба вылічыць добраахвотныя плацяжы, напрыклад, прафсаюзнае ўзносі ці ўзносі за членства ў іншых грамадскіх арганізацыях.

Пасля ўсіх гэтых вылічэнняў даход сярэднестатыстычнай сям'і складае 280 рублёў у месяц. З іх неабходна вылічыць, па-першае, аплату кватэры і камунальных паслуг — прыкладна 20 рублёў. (Такая невысокая кватэрная плата ў ССРР падтрымліваецца дзяржаўнай датацыяй на гэтыя мэты).

Па-другое, для паездкі на работу і назад муж і жонка зрасходуюць каля 6 рублёў. Акрамя таго, на абед кожны з іх патраціць па 75—80 капеек. На працягу 22 рабочых дзён гэта складзе прыкладна 35 рублёў у месяц. Вышэйшая шкала бацькоўскага ўзносу за знаходжанне малага ў дзіцячым садзе — 12 рублёў 50 капеек. У выніку — зрасходавана каля 70 рублёў.

Пытанне аб расходах на хатняе харчаванне, бадай, самае складанае і важнейшае ў сямейным бюджэце. Але ўзяўшы, што з улікам сваіх эканамічных магчымасцей, сям'я спынілася на штомесечных расходах на харчаванне ў размеры 130 рублёў.

Усе пералічаныя пазіцыі расходаў вызначаюць бягучы, якія паўтараюцца штомесяц, выдаткі сям'і. Астатняя сума — каля 1 000 рублёў у год — прызначана для буйных расходаў: набыцця адзення, мэблі, правядзення штогадовага водпуску і да т. п.

У той жа час у бягучай касе любой савецкай сям'і няма пазіцый расходаў, скажам, на медыцынскае абслугоўванне ці на адукацыю. Гэтыя і многія іншыя паслугі і льготы ў ССРР прадастаўляюцца ўсім членам грамадства бясплатна.

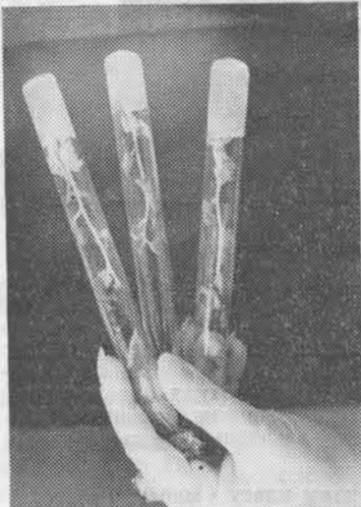
Напрыклад, у краіне ўведзена ўсеагульная абавязковая сярэдняя адукацыя моладзі. Дзяржава пры гэтым расходуе на аднаго навучэнца ў год каля 200 рублёў. Большую частку выдаткаў (80 працэнтаў) бяры на себе дзяржава і па ўтрыманні дзяцей у дзіцячых дашкольных устаноўках, якія налічваюць сёння 15 мільёнаў месцаў. Палова ўсіх пуцёвак у час летніх і зімніх школьных канікулаў у дзіцячыя піянерскія лагеры прадастаўляецца бясплатна, астатнія — па льготных цэнах. Пэўную суму даходаў уносіць у сямейны даход і прамяня грашовыя выплаты — усемагчымыя дапамогі маці і іх дзецям. Гэта частка даходаў, якую савецкія людзі атрымліваюць з так званых грамадскіх фондаў спажывання (адлічэнняў з дзяржбюджэту і сродкаў прадпрыемстваў, куды самі грамадзяне не ўносіць ні капейкі), аказваецца як бы за рамкамі іх бюджэту. У дапаўненне да заробатнай платы гэта азначае прыкладна 2 000 рублёў у год на сям'ю з чатырох чалавек.

Трэба мець на ўвазе таксама, што жыццёвы ўзровень савецкіх людзей пастаянна расце. Паводле даных ЦСУ ССРР, у краіне за апошнія 25 гадоў узровень рэальных грашовых даходаў на душу насельніцтва павялічыўся ў тры разы пры стабільным індэксе цен на асноўныя тавары і паслугі. Цікава адзначыць пры гэтым, што, паводле даных працяглых назіранняў сацыялагаў, свае расходы плануюць толькі 17 працэнтаў сем'яў з адносна невысокім даходам, з сярэднім — 15 працэнтаў, сярод найбольш забяспечаных — 8 працэнтаў. Астатнія не плануюць.

А як ідуць справы са зберажэннямі? 20 гадоў назад кожная савецкая сям'я адкладвала ў ашчадныя касы 4 рублі з кожных 100 рублёў даходаў. Цяпер — 15 рублёў. Прычым большасць апытаных сем'яў не маюць пэўных мэт гэтых зберажэнняў («на ўсякі выпадак»). Такія «лёгкадумныя» адносіны да грошай у многім тлумачацца тым, што ў ССРР ужо больш за паўстагоддзе няма беспрацоўя. Маладажоны-студэнты, напрыклад, упэўнены, што пасля заканчэння тэхнікума ці інстытута ім гарантавана работа з пэўным узроўнем заробатнай платы.

Есць яшчэ адзін цікавы нюанс: хто кіруе сямейным бюджэтам. У пачатку стагоддзя эканамісты вывучалі ў шасці губернях Расійскай імперыі сямейны бюджэт. Тады амаль усюды, за рэдкім выключэннем, фінансамі распараджаўся мужчына. Неўзабаве пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў пачатку 20-х гадоў як адзнаку эмансипацыі жанчын вучоныя з гонарам канстатавалі, што ўжо ў 15 працэнтах сем'яў бюджэтам кіруе жанчына. Сёння ў вывучаемых розных па даходах груп сем'яў поўнымі распарадчыкамі фінансаў ад 86 да 95 працэнтаў з'яўляюцца жанчыны. Прычым працэнт гэты тым вышэйшы, чым большыя даходы сям'і.

Алег САЕНКА,
кандыдат эканамічных навук, загадчык сектара
Навукова-даследчага эканамічнага
інстытута пры Дзяржплане ССРР.

К канцу пяцігодкі намечана павысіць ураджай бульбы на палях нашай рэспублікі да 180 цэнтнераў з гектара. Вялікую дапамогу ў вырашэнні гэтай задачы працаўнікам сяла аказваюць вучоныя Беларускага навукова-даследчага інстытута бульбаводства і агародніцтва. Селекцыянеры выводзяць новыя сталовыя, тэхнічныя і ўніверсальныя гатункі з рознымі тэрмінамі паспявання. Яны вызначаюць высокую урадажайнасцю, павышаным утрыманнем сухіх рэчываў, больш кароткім перыядам вегетацыі, устойлівасцю да асноўных захворванняў. Беларускія селекцыянеры па праву ганарэцца многімі сваімі сартамі. Славуці «тэмп», напрыклад, выведзены Героем Сацыялістычнай Працы, лаўрэатам Дзяржаўных прэміяў СССР акадэмікам П. Альсікам, па займаемай плошчы трымае адно з вядучых месцаў у краіне.

НА ЗДЫМКАХ: загадчык аддзела насенняводства бульбы кандыдат сельскагаспадарчых навук А. ПУЗАНКОУ сочыць за вегетацыяй бульбы сорта «сож» у цяпліцы; прабірачныя расліны бульбы; акадэмік Герой Сацыялістычнай Працы П. АЛЬСІК. Фота У. МЯЖЭВІЧА.

ДОМ ЗА ПАЛОВУ КОШТУ

СЕЛЬСКІ КААПЕРАТЫЎ

У калгасе «Чырвоны баяц» Нараўлянскага раёна мінулым летам пяць сем'яў засяліліся ў аднакватэрныя дамы сядзібнага тыпу. Адрозненне гэтага жылля ад 17 іншых кватэр, пабудаваных у гаспадарцы за папярэднія тры гады, толькі ў адным: яны належаць сельскаму жыллёва-будаўнічаму кааператыву. У новыя дамы ўсяліліся сем'і трактарыста і памочніка бухгалтара Яўстраценка, слесаря і цялятніцы Аўчыннікавых, пастуха і цялятніцы Маісеенка...

Да адных з навасёлаў я напасіўся ў госці. Федар Парфёнаў працуе ў калгасе эканамістам, яго жонка вучыцца ў Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Светлая трохпакаёвая кватэра з усімі гарадскімі выгодамі абстаўлена такой жа, як і ў горадзе, мэбляй. Але ёсць тут і ўсё неабходнае для вясковага жыцця: печ, веранда з выходам на задні двор, дзе размешчаны гаспадарчыя пабудовы.

— Пакуль мы трымаем толькі птушку, — гаворыць гаспадыня, міжволі паглядваючы на суседні двор, дзе ёсць ужо і парасяты і свінні. — Але хутка купім карову, свіней. Пасадзім вакол дома вішню, сліву, кветкі. Зямлі членам кааператыву выдзелілі дастаткова: па востра-дзясцяць сотак побач з домам і да трыццаці сотак у агульным масіве, які калгас поўнасцю апрацоўвае сваёй тэхнікай. Так што будзе дзе вырошчваць і бульбу, і буракі, і памідоры.

Не магу ўтрымацца ад «правакацыйнага» пытання: ці не занадта дорага купляць маладой сям'і такі дом? Каштуе ж ён больш за 17 тысяч рублёў.

— Пакупка нам па сілах, — адказваюць гаспадары. — У адпаведнасці з пастановай урада палавіну кошту дома аплачвае калгас. Пагашаць другую палавіну члены жыллёва-будаўнічага кааператыва маюць на працягу 20 гадоў. Заработкі ў нашай гаспадарцы немалыя, так што штомесячны ўнёсак складзе ўсяго каля васьмі працэнтаў нашага сямейнага бюджэту. Гэта не больш чым у гарадскім кааператыве за кватэру той жа плошчы.

У бліжэйшы час у калгасе «Чырвоны баяц» будуць заселены яшчэ 10 сядзіб, пабудаваных па заказе жыллёва-будаўнічага кааператыва. Усе яны аб'яднаныя сістэмай цэнтралізаванага ацяплення і водазабеспячэння, будаўніцтва і абслугоўвання якой узяў на сябе калгас.

Развіццё жыллёва-будаўнічых кааператываў на вёсцы здзімае многія праблемы. Як раней рабіў вясковец, вырашышы набыць уласны дом? Даводзілася недзе купляць неабходныя матэрыялы, часцей за ўсё самому ж, запрацішы на дапамогу сваякоў, будаваць дом. Тут ужо мала думаеш пра нейкія прагрэсіўныя архітэктурныя рашэнні.

Можна, праўда, звярнуцца ў дзяржаўную будаўнічую арганізацыю з просьбай узвесці тыпавы дом або дом па індывідуальнаму праекту. Аднак неабходную суму трэба ўнесці адразу, а яе

на руках не кожная маладая сям'я мае. Жыллёва-будаўнічы кааператыв дазваляе сельскаму жыхару набыць дом як бы ў растэрміноўку. Яго ўзвядзенне поўнасцю бяра на сябе дзяржаўная будаўнічая арганізацыя. У ролі заказчыка, які вядзе з ёю ўсе афіцыйныя справы, выступае калгас. Членам жыллёвага кааператыва застаецца толькі своечасова пагашаць сваю частку кошту дома. Яны ж, зразумела, вырашаюць, які праект жылля ім узяць за аснову. Пасля таго, як член кааператыва выплаціць сваю частку кошту, дом пераходзіць у поўную яго ўласнасць і можа быць прададзены, падараны і г. д.

Важную ролю ў дзейнасці жыллёва-будаўнічага кааператыва можа адыграць толькі эканамічна моцная гаспадарка. Такой і з'яўляецца калгас «Чырвоны баяц». Чысты прыбытак сёлета складзе тут, паводле разлікаў, 580 тысяч рублёў, а ў 1985 годзе дасягне паўтара мільёна рублёў. Немалая частка гэтых сродкаў ідзе на будаўніцтва.

Старшыня праўлення калгаса Іван Бандарэнка з гонарам паказвае тое, што пабудавана ў апошнія гады. Гэта сучасны свінагадоўчы комплекс на 12 тысяч гадоў, вялікі машынны двор, тры саўны, пральня, сталовая, кафэ, шыкоўны Дом культуры, гасцініца, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання. Многа ўзведзена жылля. І ўсё гэта не пасобку, а ў адпаведнасці з адзіным планам забудовы.

28 гадоў узначальвае Іван Бандарэнка гаспадарку, і за гэты час пераканаўся, што вельмі важна для селяніна мець магчымасць папрацаваць на сваім участку, выкарміць жывёлу, птушку. Старшыня сам мае ўсё гэта на сваім падворку і іншых заахочвае так жыць. Толькі за год насельніцтва прададзена па льготных цэнах 40 кароў, 800 парасят. Калгаснікі атрымліваюць у год да паўтары тоны сена бясплатна і могуць купіць яшчэ, калі трэба, па сходнай цане. Таму і падтрымлівае старшыня будаўніцтва на вёсцы не гарадскіх многапавярховак, а аднакватэрных сядзіб.

А навошта ж спатрэбіўся калгасу жыллёва-будаўнічы кааператыв? Без дома ж, зямлі няма ў Беларусі ніводнага селяніна. Аказваецца, стварэнне кааператыва прадыктавана клопатам пра будучую гаспадарку. У калгасе 40 малых наведваюць дзіцячы сад, удвая больш — школу. У недалёкай будучыні яны створаць свае сем'і. Дадайце сюды маладых спецыялістаў. Цяпер чацвёрта вучацца па накіраванні калгаса ў інстытутах, шасцёра ўжо прыбылі з сельскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча. Нарэшце, вяртаюцца і многія з тых, хто ў свой час выехаў у горад. Памагчы ўсім ім пабудаваць жыллё і ўзяўся калгас.

У Нараўлянскім раёне прыклад з калгаса «Чырвоны баяц» узялі яшчэ дзве гаспадаркі. У цэлым жа ў сельскай мясцовасці Беларусі ўжо дзейнічаюць 57 жыллёва-будаўнічых кааператываў. Па іх заказах будуюцца 122 і намячаецца пабудаваць у бліжэйшы час яшчэ 550 кватэр.

Абсалютная большасць з іх — індывідуальныя катэджы на лубы густ. Дэтэлі для іх пабудовы выпускаюць некалькі домабудаўнічых прадпрыемстваў. А ўсяго за тры бліжэйшыя гады ў беларускіх вёсках будзе ўзведзена каля 11 тысяч аднакватэрных сядзіб.

Уладзімір БІБІКАУ.

ВАЛЯНЦІНА МІНКОВА — ПРЫЗЁР УСЕСАЮЗНАГА КОНКУРСУ КАСМЕТОЛАГАЎ

НЕ ТОЛЬКІ ВЫПАДАК...

Нядаўна ў літоўскай сталіцы — горадзе Вільнюсе праходзіў Усесяюзны конкурс касметолагаў, у якім удзельнічалі 17 майстроў прыгажосці з усіх рэспублік Саветаў Саюза, гарадоў Масквы і Ленінграда. Беларуска Валянціна Мінкова заняла на ім ганаровае трэцяе месца.

З прызёрам конкурсу сустрэўся наш карэспандэнт і папрасіў адказаць на некалькі пытанняў.

— Валянціна, вы ўпершыню бралі ўдзел у такім прадстаўнічым конкурсе і перамаглі. Што гэта: дарунак лёсу?

— Безумоўна, мне вельмі пашанцавала. Пашанцавала спачатку дома — у Беларусі, дзе я заняла першае месца ў рэспубліканскім конкурсе касметолагаў, пашанцавала і на ўсесаюзнай сцэне. Але не варта зводзіць усё толькі да шчаслівага выпадку. На конкурсе ў Вільнюсе прыехалі лепшыя касметолагі нашай краіны. Саперніцтва было, што называецца, бескампрамісным. Шанцаў перамагчы выпадкова тут не існавала. Усё залежала перш-наперш ад майстэрства, спрактыкаванасці.

— Раскажыце, як праходзіў конкурс. Напэўна, мала каму давялося гэта бачыць?

— Якраз наадварот. За намі назіралі не толькі пільнае журы, а і шматтысячная публіка, якая запоўніла вільнюскі Палац спорту, дзе адбываўся конкурс. Так што наша саперніцтва не было схавана ад вачэй людскіх. Дарэчы, прысутнасць глядачоў, іх апладысменты нам вельмі дапамагалі.

Кожны з 17 удзельнікаў павінен быў выканаць два заданні. Першае: за 45 минут зрабіць сваёй манекеншчыцы макіяж-кактыль (гэта нешта сярэдняе паміж дзённым і вясчэрнім макіяжам). Задача, у прынцыпе, не вельмі складаная. У сваёй паўсядзённай практыцы мне часта даводзіцца займацца гэтым. Але тут зусім іншае. Тут ты абмежаваны і часам, і ўмовамі конкурсу. Калі іх парушаем, балы здымаюцца. Я, напрыклад, была пакарана трыма баламі толькі за тое, што пасля фінальнага гонга зрабіла адзін мазок, які, безумоўна, не мог палепшыць маю работу...

Другое заданне было больш складаным. Тут усё залежала ад фантазіі майстра і арыгінальнасці яго мыслення. За гадзіну мы павінны былі зрабіць карнавальны грим. Інакш кажучы, ператварыць манекеншчыцу ці то ў вядомы казачны персанаж, ці прыдумаць нешта сваё. Адзнака ставілася ў залежнасці ад таго, наколькі лёгка пазнаецца створаны табою вобраз. Потым мы дэманстравалі сваю работу членам журы і глядачам. Першыя адзначалі нас баламі, другія — апладысментамі.

— А цяпер, Валянціна, звернемся да гісторыі вашай прафесійнай дзейнасці. Чаму і як вы сталі касметолагам?

— Вы, напэўна, думаеце, што я скажу зараз, быццам бы марыла пра гэта з дзяцінства. Але ўсё было далёка не так. Марыла якраз пра іншае: колькі сябе памятаю, ха-

цела стаць урачом. Таму пасля школы паступіла ў медыцынскае вучылішча. Скончыўшы яго, працавала медсястрой у адной з бальніц Мінска. Работа падабалася. Усё ішло нармальна. Думала нават пра паступленне ў медінстытут. Потым некай выпадкова трапіла на гарадскі конкурс цырульнікаў (зразумела, у якасці глядача). Там якраз з лекцыяй пра касметалогію выступала Ларыса Лабудзіна. Ужо тады яна была вядомым майстрам (сёння Ларыса — прызёр многіх міжнародных конкурсаў касметолагаў). Ці то расказ яе мяне захапіў, ці то нешта іншае, але я раптам вырашыла змяніць прафесію. Напраасілася да Ларысы ў вучні. Некалькі месяцаў вучылася. Калі набыла патрэбную кваліфікацыю, мне прапанавалі рабочае месца.

— Што значыць для вас ваша работа?

— Вельмі многае. Перш за ўсё — гэта любімы занятак. Для кожнага чалавека, напэўна, важна знайсці сваё месца ў жыцці, займацца тым, што яму больш даспадобы. Па-другое, я адчуваю, што раблю нешта карыснае і патрэбнае многім людзям. І потым, падабаецца сам характар работы. Кожны дзень да цябе прыходзяць новыя кліенты, людзі дагэтуль абсалютна незнаёмыя, з якімі праз дзясць-пятнаццаць мінут ты ўжо вядзеш прыязную гутарку.

— Якія кліенты вам больш імпануюць?

— Усе. Усе, хто хоча быць маладзейшым і прыгажэйшым.

— Ваша жыццёвае крэда, любімы афарызм?

— Што ні робіцца — усё да лепшага.

— І традыцыйнае пытанне: чаму аддаеце перавагу ў вольную часіну?

— Турызму. Кожны водпуск я абавязкова куды-небудзь выбіраюся. Ужо шмат дзе паспела пабыць, многа пабачыць.

Гутарку вёў Ігар ГЕРМЯНЧУК.

НА ЗДЫМКУ: Валянціна МІНКОВА.

Фота С. КРЫЦКАГА.

НАРВЕЖСКІЯ ПРЫХІЛЬНІКІ МІРУ

Ў МІНСКУ

МЫ ГАТОВЫ ПРАЦЯГВАЦЬ БАРАЦЬБУ

Нягледзячы на расшчыра пратэсты пераважна большасці насельніцтва Еўропы, на тэрыторыі Заходняй Германіі, Англіі і Італіі са згоды іх урадаў пачалося размяшчэнне новых амерыканскіх ядзерных ракет сярэдняй дальнасці. Што адчуваюць і як ставяцца да гэтага тыя людзі, побач з чымі дамамі ўстанавіліся зброя смерці? Аб гэтым расказалі нашаму карэспандэнту члены дэлегацыі прыхільнікаў міру з Нарвегіі, якая пабывала нядаўна ў Мінску.

ГЕРД ГРЫНВАЛД САУЭ, член Хрысціянскага Саюза міру, ужо не ўпершыню ў нашым горадзе. Разам з іншымі ўдзельнікамі «Маршу міру-82», прадстаўнікамі грамадскасці краін Скандынавіі, Даніі і Савецкага Саюза яна прайшла ад Стакгольма да Мінска, каб выказаць сваю заклапочанасць лёсам свету, пратэст супраць нястрымнай гонкі ўзбраенняў.

— Іменна тады я па-сапраўднаму зразумела, што ніякай «савецкай ваеннай пагрозы», пра якую столькі гавораць нашы сродкі інфармацыі, не існуе, — сказала Гэрд Грынвалд Сауэ. — Калі блізка знаёмішся з савецкімі людзьмі, гэта становіцца зусім ясна. Перагаворы ў Жэневе яшчэ раз наглядна прадэманстравалі ўсім, хто на самай справе змагаецца за разрадку, а хто толькі прыкрывае гучнымі фразамі аб міры свае агрэсіўныя планы. За час перагавораў Савецкі Саюз зрабіў мноства канструктыўных канкрэтных прапаноў па скарачэнні ўзбраенняў. Усе яны былі адхілены ўрадам ЗША. Нават не скончыўшы перагаворы, амерыканцы пачалі ўстаноўку новых ракет у Еўропе. Яны гавораць аб сваім міралюбстве, але ўсе ведаюць, што гэтыя ракеты прызначаны для наяснення першага ядзернага ўдару. Мы аказаліся ў ролі заложнікаў, і большасць нарвежцаў вельмі добра разумее, чым пагражаюць нашай невялікай краіне амерыканскія ракеты. Таму рух прыхільнікаў міру ў апошнія гады набыў у нас шырокі размах. 67 працэнтаў насельніцтва Нарвегіі выказалася супраць размяшчэння ракет. Аднак, нягледзячы на вялікія намаганні, нам не ўдалося дабіцца адмовы ўрада ад падтрымкі планаў НАТО. І ўсё ж мы не падаем духам і гатовы працягваць барацьбу. Мы лічым перамогай ужо тое, што ракавое рашэнне было прынята ў стортэнгу, парламенце краіны, большасцю ўсяго толькі ў адзін голас. А яшчэ ж чатыры гады назад, калі гэтае пытанне абмяркоўвалася ўпершыню, са 155 дэпутатаў супраць размяшчэння ракет галасавала толькі 12. Я ўпэўнена, што, працягваючы і ўзмацняючы барацьбу за разрадку, мы зможам дабіцца ад урада перагляду гэтага рашэння. Добра разумеем мы і тое, што ў данай сітуацыі ваша краіна не можа не прыняць мер бяспекі. Цяпер на Захадзе многа гавораць аб Заяве Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Ю. У. Андропова. Упэўнена, што цвёрдая і паслядоўная пазіцыя вашай краіны, мэты якой захаванне і ўмацаванне міру, пра што яшчэ раз напамінае гэтая Заява, у значнай меры пажожа прыхільнікам разрады ў іншых краінах дабіцца адчувальных вынікаў у барацьбе за захаванне жыцця на зямлі.

Член Праўлення Нарвежскай секцыі міжнароднай жаночай лігі за мір і свабоду **Дагні СКАУГЕ** вельмі добра помніць другую сусветную вайну, час акупацыі Нарвегіі фашыстамі.

— Мне хацелася б зрабіць некаторыя параўнанні падзей таго часу і сучаснасці, — гаворыць яна. — Пры патуранні многіх еўрапейскіх урадаў Гітлер плёў свае палітычныя інтрыгі, заклочаў дагаворы аб ненападзе, а сам захопліваў адну краіну за другой. Ахвярай гэтай палітыкі аказалася і Нарвегія. Вядома, нашы страты нельга параўнаць з тымі, якія выпалі на долю савецкага народа. Але мы былі ўпэўнены, што Гітлеру не адолець нашу краіну, і ведалі, што Савецкая Армія прынясе нам свабоду.

— Вось і цяпер еўрапейскія ўрады патураюць палітыцы адміністрацыі ЗША, — працягвае Дагні Скаўге. — Прэзідэнт Рэйган спрабуе схвацца пад маскай міратворцы, а заходняя прапаганда размяшчэнне новых амерыканскіх ядзерных ракет у Еўропе тлумачыць неабходнасцю абароны ад «савецкай пагрозы». Цяпер зноў многа гавораць пра савецкія войскі ў Афганістане. Але ніхто не ўспамінае, што гэтыя войскі былі ўведзены па просьбе законнага ўрада Афганістана для абароны інтарэсаў афганскага народа і будучы выведзены, як толькі ў гэтым адпадзе неабходнасць. Я не сумняваюся, што іменна так і будзе. Тут зноў жа можна ўзяць прыклад з нашага жыцця. Савецкія войскі ў 1945 годзе ўвайшлі ў Нарвегію, толькі каб вызваліць нашу краіну ад фашызму, і выйшлі, даўшы нарвежцам поўную свабоду ў вырашэнні сваіх унутраных праблем. І сёння нашы надзеі на будучыню звязаны з вашай краінай, з яе міралюбівай знешняй палітыкай.

Андэрс ХЕЛЕБЮСТ лепш за ўсіх членаў дэлегацыі ведае, чым пагражае людзям ядзерная вайна. Больш пятнаццаці гадоў ён праслужыў у арміі, займаў кіруючыя пасады ў еўрапейскім камандаванні НАТО, бачыў выпрабаванні ядзернай зброі. Ён зразумеў, што немагчыма дапусціць яе выкарыстання, і актыўна ўключыўся ў барацьбу за мір і разрадку.

— У апошнія гады службы мне доволі часта даводзілася ўдзельнічаць у падрыхтоўцы розных пытанняў для перагавораў па скарачэнні ядзерных узбраенняў, — тлумачыць Андэрс Хелебюст. — Я заўсёды ўважліва сачыў за ходам перагавораў і павінен адзначыць, што, як правіла, прапаны, якія выстаўлялі Савецкім Саюзам, былі канструктыўныя і разумныя. Калі б другі бок іх прыняў, цяпер не было б у нас такой трывогі за мір і за будучыню чалавецтва. Але мы пастаўлены перад фактам. Размяшчэнне ў Еўропе «Першынгаў-2» і крылатых ракет яшчэ больш узмацняе небяспеку. І сёння неабходна прыкласці ўсе намаганні для таго, каб не адбылося катастрофы.

Аб планах нарвежскіх барацьбітоў за мір расказаў Генеральны сакратар Нарвежскага камітэта міру **Карл Гуннар ГУДМУДСЕН**.

— Наш рух прыхільнікаў міру мае вельмі складаную структуру, — сказаў ён. — У яго ўваходзіць многа арганізацый, членамі якіх з'яўляюцца людзі розных узростаў, прафесій, палітычных і рэлігійных перакананняў. Але цяпер нам удалося аб'яднаць усе намаганні для дасягнення адной мэты. Як і ў вашай краіне, нарвежскія прыхільнікі міру выступаюць пад лозунгамі: «Не! — ядзернай зброі ў Еўропе, на Захадзе і на Усходзе», «Не! — ядзернай зброі ва ўсім свеце». Наша бліжэйшая задача — стварэнне бяз'ядзернай зоны на поўначы Еўропы. З такім патрабаваннем мы звярнуліся да ўрада. Пад ім паставілі падпісы звыш паўмільёна чалавек. Гэта значная лічба, бо ўсё насельніцтва краіны складае каля чатырох мільянаў. Мы вельмі заклапочаны тым, як ліквідаваць пагрозу жыццю чалавека на зямлі. Перш за ўсё, лічым, трэба настойліва працягваць і ўзмацняць нашу барацьбу. Мы павінны вызваліць Еўропу ад ядзернай зброі. Такое ж патрабаванне выказваюць прыхільнікі міру ў іншых еўрапейскіх краінах. Мы пераканаліся, што такое жаданне і савецкага народа. Хай у нас розныя дзяржаўныя сістэмы, розны лад жыцця, мы па-рознаму ацэньваем некаторыя пытанні, але гэта не можа перашкоджаць нам аб'яднаць сілы для вырашэння галоўнай задачы — забеспячэння будучыні для чалавецтва. Наша сіла ў адзінстве. І я ўпэўнены, што разам мы зможам перамагчы ў барацьбе за мір, зможам назаўсёды ліквідаваць пагрозу ядзернай катастрофы.

Рыгор ФАМЕНКА.

пішуць землякі

НАША ШЧЫРАЕ ЖАДАННЕ

Рэгулярна чытаю газету «Голас Радзімы». Мяне зацікавіла апублікаваная на яе старонках анкета «Абарона міру — абавязак кожнага». Пастараюся адказаць на пастаўленыя пытанні.

Робочаму класу многіх капіталістычных краін і, у прыватнасці, рабочым ФРГ добра вядома, што Савецкі Саюз робіць усё магчымае для захавання міру на зямлі. У нашай краіне газеты і часопісы стараюцца абыходзіць маўчаннем важныя мірныя ініцыятывы Савецкай краіны, але ўсё ж па тэлебачанні дэманструецца доволі многа сюжэтаў, у якіх расказваецца аб імкненні СССР да міру. Наш народ сур'ёзна падтрымлівае гэта высакароднае імкненне і таксама выказвае шчырае жаданне дабіцца трываллага і надзейнага міру на ўсёй планеце. Аб гэтым гавораць і члены нашага ўрада. У барацьбе супраць ядзернай вайны, за раззбраенне ў ФРГ удзельнічаюць сотні тысяч людзей розных палітычных і рэлігійных поглядаў. Але самымі актыўнымі сіламі ў гэтым руху выступаюць працоўныя і студэнцкая моладзь. Усе мы думаем, што ні адна краіна не павінна дабівацца ваеннай перавагі над другой і што ўсім народам свету можна жыць у дружбе. Асабіста я не бачу ніякай пагрозы каму б там ні было з боку Савецкага Саюза. Такой жа думкі прытрымліваюцца мае калегі па рабоце і знаёмыя. Але ёсць людзі, якія вераць выдумкам прапаганды аб «савецкай ваеннай пагрозе». Іх нямнога, і з кожным годам становіцца ўсё менш. Я думаю, што было б вельмі добра, калі б усе краіны сабралі сваю зброю і патанілі яе ў самым глыбокім месцы сусветнага акіяна. Гэта быў бы лепшы шлях да міру, і нашы дзеці і ўнукі змаглі б жыць на зямлі, не баючыся быць знішчанымі ў агні ядзернай вайны.

Браніслава АЎГУСЦІНОВІЧ, ФРГ.

НЕМАГЧЫМА ДАПУСЦІЦЬ

Дарагія сябры! Прайшло ўжо некалькі месяцаў з часу нашай сустрэчы ў Мінску. Але тыя некалькі тыдняў, якія мы правялі ў вас, не забудуцца ніколі. Я хачу выказаць сардэчную ўдзячнасць Беларускаму таварыству «Радзіма» за вялікую ўвагу да нас, жанчын, якіх вайна адарвала ад Радзімы і прымуціла жыць на чужыне. Я асабіста вельмі ўдзячна за запрашэнне ў Беларусь на курсы па вывучэнню гісторыі і культуры рэспублікі, дзе таксама многія маглі палепшыць веды па роднай мове. Я ўпершыню была ў вашым цудоўным горадзе, таму знаёмства з ім, з яго гасціннымі жыхарамі было асабліва цікавым. За час заняткаў на курсах мы многа даведаліся пра мінулае Беларусі, пра тое, чым жыве сёння ваш народ. Заняткі праходзілі цікава. Яны неяк нагадвалі нам даваенныя гады і прымуцілі зноў адчуць сябе маладымі. Запоўнены былі і час пасля заняткаў. Таварыства «Радзіма» падрыхтавала для нас цікавую праграму. Знаёмства са славетнымі мясцінамі горада, яго музеямі і тэатрам значна далаўняла тое, пра што мы даведаліся на курсах з расказаў выкладчыкаў. Усе мы помнім паездку ў маляўнічы куток рэспублікі вёску Вязынку — радзіму вялікага беларускага паэта Янкі Купалы, незабыўнае свята песні, музыкі і танца — канцэрт Дзяржаўнага народнага хору БССР. Але самае вялікае ўражанне на мяне і ўсіх маіх сябровак зрабіла тое, як свята шануюць беларусы памяць пра загінуўшых у мінулай вайне, як моцна хочуць, каб яе жахі ніколі больш не паўтарыліся. Мы пабывалі на мемарыяльным комплексе на месцы былой вёскі Хатынь, якую фашысты спалілі ра-

зам з жыхарамі. Паднімаліся на Курган Славы, узведзены ў гонар савецкіх воінаў, якія вызвалілі Беларусь ад гітлераўскіх акупантаў. У музеі Вялікай Айчыннай вайны многія не маглі стрымаць слёз, калі ўбачылі карціны старшыні прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма», народнага мастака СССР Міхаіла Савіцкага. Як трапіла і праўдзіва адлюстравана ў гэтых карцінах, які давалася перажыць большасці з нас у фашысцкіх лагерах. Забыць гэтага нельга. І немагчыма дапусціць, каб нашым дзецям і ўнукам давалася ўбачыць яшчэ большыя жахі. Немагчыма дапусціць новай вайны, бо яна будзе ў многа разоў страшней. Гэта хвалюе нас усіх. Нават вучоныя не могуць яшчэ пэўна сказаць, ці застанецца ўвогуле жыццё на зямлі. Усе простыя людзі хочуць міру. Мы пераканаліся, што асабліва моцнае гэтае жаданне ў савецкага народа, бо ён вельмі добра ведае, што такое вайна. Цяпер яе раны поўнасьцю залечаны, пабудаваны прыгожыя, зручныя дамы, тэатры, гасцініцы. Мы бачылі, што вашы людзі шчаслівыя і, што асабліва важна: у вас няма беспрацоўя. За некалькі тыдняў я так прывыкла да вашага жыцця, што нават адчувала сябе ніякавата некаторы час пасля вяртання дамоў. Я многа расказваю ўсім знаёмым бельгіяцам пра гэтую паездку, пра тое, як правяла час у цудоўным горадзе Мінску, пра тое, як там жывуць людзі. Ну і, вядома ж, я падзялілася сваімі ўражаннямі з сябрамі ў нашым адрэсе ССГБ у горадзе Генце. І ад іх пачула цікавыя расказы пра паездкі ў Савецкі Саюз. Нас усіх аб'ядноўваюць пачуцці дружбы і любові да Радзімы.

Яшчэ раз вялікае здзякў за гэтую цудоўную паездку! Спзякуюся на новыя сустрэчы.

Ксенія КЮРПЕ.

Бельгія.

НЕЗАБЫЎНАЯ СУСТРЭЧА

Вы ведаеце, дарагія сябры, што ў нашым горадзе Антверпене ёсць аддзел арганізацыі суайчыннікаў Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі. Мы часта збіраемся разам, каб падзяліцца ўспамінамі і ўражаннямі ад паездак у родныя мясціны, пачытаць цікавую кніжку, правесці рэпетыцыю гурткаў мастацкай самадзейнасці ці проста пасядзець за шклянкай чаю і пагаварыць пра тое, што нас хвалюе. І, вядома ж, мы заўсёды прыходзім у наш аддзел, каб усім разам адзначыць святы нашай любімай Радзімы. У такіх вечары мы адчуваем, што знаходзімся разам з вамі, разам з усім савецкім народам. Вось і нядаўна наш аддзел урачыста адзначыў 66 гадоў з дня Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Гэтае свята запомніцца нам надоўга. Як заўсёды, да нас у гасці прыйшлі бельгіяскія сябры, было многа моладзі. Але самымі дарагімі гасцямі былі прадстаўнікі нашай Радзімы — таварышы з Консульства СССР у Антверпене і госьці з рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» Дзіяна Чаркасава. Сярод членаў нашага аддзела многа беларусаў. Мы ўсе добра ведаем, а многія выпісваюць і чытаюць вашу газету. Нярэдка бываем у Мінску і заўсёды сустракаемся з гасціннымі гаспадарамі ў Беларускам таварыстве «Радзіма» і ў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы».

Мы пазнаёмлі гасцей з культурна-асветніцкай работай аддзела. Такія сустрэчы назаўсёды застаюцца ў нашай памяці і сэрцах. Хацелася б, каб яны былі часцейшымі.

Скарыстоўваючы выпадак, хачу перадаць вам, дарагія сябры, усюму беларускаму народу самыя добрыя пажаданні ад членаў нашага аддзела. Душой мы заўсёды разам з вамі, з нашай вялікай маці-Радзімай. Мы ганарымся вялікімі дасягненнямі савецкага народа і ўсім сэрцам падтрымліваем яго расшчыра намаганні захавання міру на планеце. Сёння для ўсіх нас гэта самая галоўная задача.

Тамара КРАСІЛЬНІКАВА.

Бельгія.

Who shot down the talks?

A press conference held in Moscow was addressed by Georgi Korniyenko, First Deputy Minister of Foreign Affairs of the USSR, Marshal of the Soviet Union Nikolai Ogarkov, Chief of the General Staff of the Armed Forces, First Deputy Minister of Defence of the USSR, and Leonid Zamyatin, Head of the International Information Department of the CPSU Central Committee.

A NEW SITUATION

The USA and several other NATO countries, Leonid Zamyatin said, have been trying to abolish the approximate parity of the armed forces, including nuclear forces in Europe between NATO and the Warsaw Treaty Organization, which objectively ensured European security and stability.

All this has created a fundamentally new situation, which has caused grave anxiety and concern among the people of Europe and the whole world.

From the very beginning the USA has deliberately headed not for the success but for the failure of the Geneva talks, said Georgi Korniyenko. The USA's intention was clear: to bring the negotiations to deadlock and set about deploying its missiles in Europe as soon as possible. The responsibility for the situation that has been created, including the frustration of the talks, is borne together with the USA also by those who gave the "green light" to the installation of American missiles on European soil.

MISLEADING

The Soviet Union, Georgi Korniyenko said, would naturally not want to consider the situation that has been created irreversible. If the NATO countries show readiness to return to the situation which existed before the beginning of the deployment of American missiles in Europe, the Soviet Union will also be prepared to do this.

However, to ascribe to the Soviet Union any readiness to continue as before the former talks, with the American missiles being deployed in Western Europe, means not only to engage in wishful thinking for the sake of self-assurance, but deliberately to mislead their own people and world opinion with a view to stopping the growth of mass protests against the siting of American missiles.

THE COUNTERMEASURES: WHAT WILL THEY BE?

Considering the enhanced nuclear threat, Nikolai Ogarkov stressed, the Soviet leadership was forced to adopt corresponding measures in reply. I would like to stress their adequacy. Thus, the Soviet means being deployed in ocean regions and at sea will be no less effective with regard to US territory itself than the American means deployed in Europe, as to their range, power and accuracy and, what is particularly important, the time required to reach the target.

These countermeasures are forced in character. With the deployment of the American Pershing and cruise missiles, the military balance tips in favour of the USA both in Europe and on a world scale. We cannot allow this. Considering this,

besides the above ones, other measures will naturally be taken, aimed to ensure the security of the USSR and other socialist-community countries. The USA will not have superiority.

QUESTIONS AND ANSWERS

Below are some of the answers given at the press conference to correspondents' questions.

Question: Federal Chancellor Kohl continues to assert that in the message he received from Yuri Andropov there is a hint of the USSR's readiness to return soon to the talks interrupted in Geneva. What is the matter here?

Answer: Indeed, Chancellor Kohl is repeating this over and over again. To back up his interpretation, he quotes just one phrase from the message, which says that the Soviet Union would not want to consider the existing situation irreversible.

But first, one must have a surprisingly large imagination to interpret this phrase the way Chancellor Kohl does.

Second, no less surprising is the fact that in reply to the direct questions of journalists whether the above is accompanied by any clarification, the Chancellor says "no" and calls this "conclusive".

Considering these distortions and to introduce clarity into this entire question, I shall quote in full the entire concluding paragraph of the message:

"We, however, would not want to consider the existing situation irreversible. If a different, realistic approach to security questions prevails in the West, if NATO displays readiness to return to the situation which existed before the beginning of the deployment of American missiles in Europe, this, you may be sure, would find due response from our side."

I think no further comments are necessary here.

Question: Can you say how Yuri Andropov feels now?

Answer: As Yuri Andropov recently said in his reply to the leaders of the International Physicians for Peace he was unable to meet them due to a catarrhal malady. Now Yuri Andropov is getting better. He takes part fully in Party and state affairs, including questions of the USSR Council of Defence.

Question: What will be the fate of the Geneva talks on the limitation and reduction of strategic armaments?

Answer: Once deployed in Europe, the American medium-range missiles will be strategic weapons relative to the USSR. Consequently, the fact that the deployment of these missiles has begun cannot but affect the talks on strategic armaments as well.

Question: The mass media talk about the possibility of deploying the Pershings not only in Europe but elsewhere in the world, notably, the USA supplying Pershings to Israel.

Answer: The Pershings, stationed in Europe, are targeted not only on socialist countries. They can also reach the Mediterranean and the Middle East. Creating tension in Europe, the United States is also building it up in the Middle East and Mediterranean. Our reply measures accordingly constitute concern not only for our security but also for the security of our allies and our friends.

THE PRICES POLICY

For the third time this year, prices have been reduced in the Soviet Union. As of December 1, the prices of carpets, furs, TV sets, refrigerators, cameras and radio goods have been cut by an average of 17-30 per cent.

Commenting on this fact, Nikolai Glushkov, Chairman of the State Committee of the USSR for Prices, said that the lowering of prices during a time of sharp aggravation of the international situation because of US imperialist circles proves our country's economic might.

Prices in the USSR behave in a totally different way than in countries with the so-called market economy. In our country they take shape not spontaneously, but along planned lines and are consciously regulated by the state. Moreover, they display stability that is absolutely inconceivable for the capitalist world. As compared with the prewar year 1940, the general level of prices in our country has risen by 50 per cent, whereas real incomes per head of population — by more than 500 per cent. Since 1965, incomes have doubled, but prices have increased by a mere 8 per cent. In many countries in the West the average annual price increases are higher than that.

When early this year an increase of prices of some goods was announced in our country, our rivals were jubilant. Here you are, they said, the Soviets, too, have no way of escaping inflation. But this is what a simple calculation indicates. The consumer lost some 4,000 million roubles from the above-mentioned price rise. But he gained 5,600 million from the three reductions

that followed. It means that the country ends the year with a lower overall level of prices than it began with. Is this called inflation?

By doing its best to maintain the stability of the overall level of prices and by not changing the prices of staple goods, the Soviet state has gradually been eliminating the disproportions and discrepancies in the price system. It is this aim that the above-mentioned price increases and reductions serve. This will also be the case in the future.

Let us take one aspect of this. The Soviet consumer has long ceased to be indiscriminate. He wants to buy better and more fashionable goods in the shops. Prices must stimulate the enterprises to produce precisely these goods and be more operative in renewing the assortment.

Many problems confronting the customer are linked to the fact that existing prices, failing at times to cover the additional expenses to produce goods with new consumer properties that are in increased demand, do not impel enterprises to renew production. In other words, prices must be and will be more differentiated. The prices of new, high-quality goods will be higher than those of similar traditional ones.

There can be no doubt that in the future, too, we shall have no inflation. But will prices go down? They will. True, but on one condition: the growth of labour productivity and the lowering of production costs must continue in all branches of the economy, says Nikolai Glushkov. We live the way we work. Everything depends on ourselves.

Foreign visitors to our country often say that the Soviet Union is one huge construction site. It is really so, and top priority is given to housing construction. One of the main tasks of the Soviet government is to make the life of the people better. Most city dwellers live in modern flats. The Soviet state took upon itself all the main cares and spending connected with the fulfilment of the people's right to housing. No other country annually builds two million new apartments. Those people who receive a new apartment want it to be comfortable and to look to their taste. And the state tries to help them in this case as well. There are shops where one can buy everything what is needed for the flat. One of such shops, named «Everything for the house» was opened in a new residential district of Minsk.

On photos: in the hall of the shop, one of the saleswomen — Alla Shestitko.

Photos by V. SHUBA.

SRIMPS FIND A NEW HOME

Hydrobiologists from the Zoology Institute of the Byelorussian Academy of Sciences have carried out an experiment in which they cultivated shrimps in the Byelorussian lakes and ponds. The warm sea inhabitants have found the most congenial conditions in Lake Belyoe, near the town of Byelozersk in the Brest Region. The lake is used by the Beryozovskaya Thermal Power

Station to dump its thermal water. The shrimps make the water biologically pure for the whitefish in the lake by processing the bottom deposits.

Hydrobiologists have placed a thousand and a half of the shrimps into the lake. At present, the shrimp population in the lake has reached 70,000.

БЯСЦЭННЫ ўКЛАД У СЛАВЯНСКУЮ КУЛЬТУРУ

ПЕРШАДРУКАР
ІВАН ФЁДАРАЎ

Сёлета спаўняецца 400 год з дня смерці Івана Фёдарова, першадрукара, творцы «книги перед тем невиданным», асветніка, гуманіста, вынаходніка. ЮНЕСКО аб'явіла 1983 год годам Івана Фёдарова. Гэта гаворыць пра тое, што яго ўклад у гісторыю культуры належыць не толькі брацкім славянскім народам — рускаму, украінскаму і беларускаму, а людзям усёй зямлі.

Некалі мы ведалі пра яго зусім мала. І звесткі гэтыя нас бянтэжылі. Дзякан царквы Ніколы Гастунскага Іван сын Фёдаруў разам з беларусам Пятром Мсціслаўцам у заснаванай Іванам Грозным друкарні выпусціў першую на Русі кнігу. Здарылася гэта ў сакавіку 1564 года ў слаўным горадзе Маскве, а называлася кніга «Апостал».

Потым друкарня чамусьці згарэла, а першадрукар з Мсціслаўцам пакінуў радзіму і адправіўся ў Літоўскую зямлю шукаць шчасця. Вандраваў ён па Беларусі, Украіне, пакуль не знайшоў прытулак на адных з могілак Львова.

Духоўнае званне першадрукара зусім нязначнае — дыякан. Праслойка гэтая, як сведчыць мноства гістарычных крыніц, не вызначалася ні адукаванасцю, ні шырынёй поглядаў, ні тым больш, тэхнічнымі навыкамі. Але па тых часах друкар павінен быў быць і граматыкам, і знаўцам старажытных моў, і мастаком, і рэзчыкам, і гравёрам. А яшчэ ён павінен быць асобай творчай, характар мець цвёрды і дух узвышаны. Такім быў дыякан царквы Ніколы Гастунскага. Але адкуль ён узяўся такі на Русі сярэдзіны XVI стагоддзя?

Помнік Івану ФЁДАРАЎУ ў Маскве.
Малюнак С. ПРЫВАДЫ.

Загадка? І яе спрабавалі разгадаць. У мінулым стагоддзі, напрыклад, узнікла гіпотэза, што Іван Фёдаруў вучыўся ў дацкага друкара Месенгейма-Багбіндэра, які збіраўся прыехаць у Маскву. Але пазней высветлілася, што паездка датчаніна так і не адбылася.

Сенсацыю зрабіла знаходка ў адным з кракаўскіх архіваў запісу аб тым, што ў 1532 годзе ступень бакалаўра Кракаўскага ўніверсітэта атрымаў нейкі «Іван Фёдар Масквіцін...» Здавалася б, гэта ўсё паставіла на свае месцы. Але, на жаль... У кнізе паступіўшых ва ўніверсітэт ад 1529 года той жа Іван сын Фёдара, фігураваў як выхадзец з Петкавіц Кракаўскай епархіі, а лацінскае «москв», якое некаторымі даследчыкамі чыталася як «масквіцін», магло быць і не звязана з Расіяй.

І ўсё ж першадрукар быў знаёмы з сучасным узроўнем развіцця сусветнага друкарскага мастацтва. Не выпадкова ў пасляслоўі да аднаго з маскоўскіх выданняў, дзе гутарка ідзе пра заснаванне друкарні, гаворыцца, што яе задача — друкаваць кнігі так, «яко же в Греках, и в немецких землях, в Виницеи и во Фригии, и в Белой Руси, в Литовстей земли и прочих тамошних странах». Буйнейшы даследчык жыцця і творчасці Івана Фёдарова львоўскі вучоны Яраслаў Ісаевіч мяркуе, што Фёдаруў прайшоў грунтоўную школу падрыхтоўкі ў нейкай «кананічнай друкарні», існуючай на Русі да заснавання «царскай». Магчыма, гэта і так. Сапраўды, навуцы вядома некалькі выданняў кніг без выхадных даных, але дзе была друкарня, хто ў ёй працаваў, хто яе ўзначальваў — застаецца пакуль загадкай.

Таксама загадкавы ад'езд з Масквы Івана

Фёдарова і Пятра Мсціслаўца. Наконт гэтага існуе мноства меркаванняў.

Сам жа Іван Фёдаруў тлумачыць яго канфліктам са свецкімі і духоўнымі начальнікамі, якія «хотячи благое в зло превратити и божие дело в конец погубити, якоже обычай есть злонравных и ненаучных и неискусных в разуме человек».

Як бачым, характарыстыка, якую даў дыякан вучоным багасловам, знішчальная. І гаворыць яна не столькі пра дзёрзкую смеласць чалавека, што вырас у феадальным грамадстве з яго іерархічнымі сацыяльнымі структурамі, месніцтвам, чынашанаваннем, цемнотой, забітасцю, колькі пра цявразасць погляду на акражэнне. Іван Фёдаруў разумее, што ва ўмовах цемрашальства і рэпрэсій (апрычнікі ўжо бшавалі!) вывесці справу кнігадрукавання на шырокую дарогу наўрад ці ўдасца. А значыць, трэба было шукаць іншае месца, іншае асяроддзе, іншыя ўмовы.

Перабраўшыся ў Вялікае княства Літоўскае, якое ўключала тады і частку Прыбалтыкі, і Беларусь, і Украіну, друкарны засталіся верныя свайму прызначэнню, галоўнай справе жыцця. Захаваліся звесткі аб іх сустрэчы з каларытнейшай фігурай княства Рыгорам Хадкевічам. Буйны феадал, ён займаў адну з важнейшых пасадаў у дзяржаве. Гетман марыў наладзіць выпуск друкаваных кніг на мове народнай, даступнай простым людзям. Зразумела, тут інтарэсы Хадкевіча і Івана Фёдарова супалі. Гетман заснаваў друкарню ў невялікім гарадку Заблудаве непдалёку ад Беластока, і тут у сакавіку 1569 года ўбачыла свет друкаваная кніга «Учительное евангелие». Гэта была апошняя сумесная работа Івана Фёдарова і Пятра Мсціслаўца. У гэтым жа годзе палечнік першадрукара пераехаў у Вільню, дзе неўзабаве выпусціў «Евангелие» і «Псалтырь».

Немаскоўскі перыяд жыцця і дзейнасці Івана Фёдарова асветлены ў навуцы намнога шырэй за маскоўскі. Гэтаму памаглі дзесяткі дакументаў, выяўленых у архівах Масквы, Ленінграда, Кіева, Львова, Кракава, Дрэздэна... Але загадка не пакідае даследчыкаў.

Заблудуўскі перыяд... Спачатку ўсё там добра ішло для Івана Масквіціна: высокі заступнік, абсталяваная друкарня, любімая работа. Але раптам гетман рэзка мяняе свае планы. Ён закрывае друкарню і адыходзіць ад палітычнай і асветніцкай дзейнасці.

Гісторыкі спрабуюць растлумачыць «манеўр» гетмана палітычнымі прычынамі, боязню трапіць у нямяласць, душэўнай дэпрэсіяй і нават дрэнным характарам першадрукара. Маўляў, быў непачывы з гаспадаром, канфлітаваў з ім, а той не сцярап... Але як тады растлумачыць той факт, што Хадкевіч, спыніўшы выдавецкую дзейнасць, паводле дакументаў, падарыў друкару цэлае сяло і прапаноўваў яму заняць адміністрацыйную пасаду ў сваіх памесцях.

Іван Фёдаруў адмовіўся.
«Но не пристало мне за пахотой и сеянием свой век вековать. Ибо имею я вместо плуга орудие для мастерства рук своих, вместо хлеба должен я духовные семена рассеять по свету и всем раздавать надлежащую им духовную пищу», — пісаў ён. (З пасляслоўя да львоўскага «Апостала»).

І ўсё ж давалася Івану Фёдараву прапанаваць на адміністрацыйнай ніве. Але ўжо не ў Заблудаве, а ў Дэрмані, непдалёку ад украінскага горада Астрога. Да нас дайшоў цікавы дакумент — скарга шляхціца Міхаіла Джусы на князя Канстанціна Астрожскага, які вызваліў яго ад высокай пасады кіраўніка Дэрманскага манастыра і даверыў яе друкару Івану Масквіціну.

Але на гэтай пасадзе ён пратрымаўся роўна столькі, колькі трэба было на ўладкаванне новай друкарні.
І зноў грукнуў станок, рос стос друкаваных аркушаў, і рассявалася зерне ежы духоўнай. Тут убачыў свет «Букварь». На тытульным аркушы пацвярджалася, што надрукавана гэта кніга «ради научения детскаго многогрешным Иоанном Федоровичем». Гэта быў ужо другі падручнік падобнага тыпу, які падарыў свету Масквіцін (першы буквар выйшаў у Львове ў 1574 годзе).

Шукаючы і ўсюды, дзе толькі можна, «выбіваючы» сродкі для друкавання кніг, Фёдаруў хадзіў па Львову да мяшчан, багатых купцоў, царкоўных дзеячаў. Іншы раз удавалася тое-сёе раздабыць, але друкарня патрабавала ўсё новых і новых расходаў. І ён на чым пры свечцы чарціў праект пушкі, якая складалася з асобных частак і магла сваімі некалькімі стваламі разбураць мацнейшыя замкі і ўмацаванні, а больш дробныя аб'екты ўзрываць. Фёдаруў вынайшаў і новы тып мушкета.

Дакладна вядома: 5 снежня 1583 года ў доме краўца Антоха, які жыў на Падзамчы каля Ануфрыеўскага манастыра ў Львове, памёр Іван Фёдаруў. У тым жа Ануфрыеўскім манастыры сябры і пахавалі першадрукара, усклаўшы на магілу яго пліту з памятным надпісам:

«Иван Федорович, друкар Москвитин, который своим тщанием друкование занедало обновил. Преставился в Львове року 1583, декабря 5. Друкар книг пред тем невиданных».

Леанід СОТНІК.

У Палацы мастацтва беларускай сталіцы дэманстравалася выстаўка твораў самадзейных мастакоў і майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Міншчыны. У экспазіцыі абласной выстаўкі было прадстаўлена больш за 700 работ — жывапіс і графіка, кераміка і чаканка, ткацтва і разьба па дрэве, вырабы з саломкі. НА ЗДЫМКАХ: у зале выстаўкі; габелен — калектыўная работа народнай студыі выяўленчага мастацтва Палаца культуры тэатральшчыкаў Мінска; Д. СЫРАМЯТНІКАЎ [Маладзечна]. «Хлебяроб». Разьба па дрэве.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

НОВЫ АДРАС МАСТАКОЎ:

ЗАЛЕССЕ НА СМАРГОНШЧЫНЕ

ТЭМА ДЫПЛОМА—
БАТЛЕЙКА

Хацелася ўзяць пэндзаль і намалюваць усё гэта. Маленькі пакой з акном на шумную гарадскую вуліцу. Адбіткі гравюр, што сохлі на вярхоўках. Вяселку фарбаў на сталах і падаконніках. Букецік ландышаў у шклянцы. Тоненькую дзяўчыну з кнігай. Высокага хлопца са скрыпкай у руках...

Карціну можна было б пакінуць без назвы. А можна і назваць. Скажам, так: «Пераддипломны перапалох у майстарні студэнтаў-графікаў Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута». Толькі вось як растлумачыць на карціне казачны домік, скрыпача, забавуныя тварыкі лялек, што выглядаюць з мяшка?

— Ды вельмі проста, — усміхаюцца гаспадары пакойчыка — пяцікурснікі Яўгенія Ліс і Аляксандр Лось. — Наш дыплом — серыя плакатаў, прысвечаных гісторыі беларускага тэатра лялек—Батлейкі. Дарэчы, тэатр — вось ён перад вамі...

Прынамсі, экзаменатары былі далёка не першымі глядачамі студэцкай Батлейкі. Іх спектаклі сталічныя глядачы бачылі ў Доме кіно, у Палацы мастацтва, у інстытутах. Бясспрэчна: зварот да старонак гісторыі свайго зямлі, яе культуры — падзея заўсёды цікавая.

...Жэня была заядлай тэатралкай. А Саша захапляўся гісторыяй. Творчы фактэтыт шчасліва перасёк іх лёсы, інтарэсы, веды. Хутчэй за ўсё мара «паспела» ў тое лета, калі Саша дапамагаў рэстаўратарам аднаўляць архітэктурны помнік у Сморгоні — Кальвінскі сабор. Пад вечар, скончыўшы работу, любіў пахадзіць па старажытным саборам. Гулкае рэха ўласных крокаў здавалася водгуллем далёкіх вякоў. Што за людзі прыходзілі сюды, пра што думалі, як жылі? Яму падабалася ідэя стварэння ў саборы пасля рэстаўрацыі чытальнай залы, музея народнай творчасці і тэатра. Адноўчы нехта з рэстаўратараў сказаў: ёсць чарнавая работа яе ўва-саблення. Гэта ж толькі лёгка сказаць — «узнавіць» тэатр...

З размоў Сашы Жэня беспамылкова зразумела: пакуль той не адшукае сляды Батлейкі, не паспрабуе ўсё гэта зрабіць сваімі рукамі — не супакоіцца. Сваёй марай яны захапілі студэнтаў!... нават — Міхаіла Каладзінскага — выкладчыка. Але ў любой прыгожай мары ёсць чарнавая работа яе ўва-саблення. Гэта ж толькі лёгка сказаць — «узнавіць» тэатр...

Гісторыя Батлейкі налічвае не менш трох стагоддзяў, плюс амаль векавы «антракт». Ад не-

ЖЫЦЦЁ ЗВЕДАЎ ПОЎНАЙ МЕРАЙ

МАЙМУ КАЛЕГУ-ЗЕМЛЯКУ

ВИСАРЫЁНУ ГАРБУКУ — 70 ГАДОУ

Хуткі поезд імчаўся з Мінска на Паўночны Каўказ, у горад Пяцігорск. Я ехаў павіншаваць з днём нараджэння майго сябра Вісарыёна Гарбука. У купэ вагона перагортваў старонкі яго кнігі, яшчэ раз перачытваў лісты Вісарыёна да нас, на яго родную Беларусь. У душы жыла ціхая радасць ад хуткага спаткання, і паступова ахапілі ўспаміны.

Спачатку знаёмства наша было завочным. Калісьці ў Чашніках Віцебскай вобласці я сустрэў у кнігарні тамашняга настаўніка-пенсіянера Хвядоса Іванова. Мы доўга размаўлялі. Ён расказаваў пра пісьменнікаў, з якімі быў знаёмы, пра сваіх вучняў — аматараў літаратуры. Сярод апошніх з асаблівай цеплынёй называў прозвішча Гарбука. Дарчы, сам Вісарыён у сваёй аўтабіяграфіі з вялікай удачнасцю ўспамінаў сторага настаўніка, які цудоўна ведаў гісторыю беларускай літаратуры, выпісваў калісьці газету «Наша ніва», друкаваў нават у ёй свае нататкі.

Праз некаторы час мы зноў сустрэліся з Х. Івановым, ужо ў мяне, у Мінску. У той прыезд ён паказаў фотаздымак Вісарыёна Гарбука з надпісам: «У знак падзякі прыміце ад мяне ў падарунак. Кніжкі ў мяне яшчэ няма. 20 кастрычніка 1961 года».

Так, выдадзенай кніжкі і сапраўды Вісарыён Сцяпанавіч тады не меў, хаця гадоў яму ўжо было нямала і літаратурнай працы ён займаўся даўно. Але то не яго віна і не віна нашых выдавецтваў.

У даваенныя гады Гарбук ву-

чыўся на літаратурным факультэце педагагічнага інстытута ў Мінску. З 1940 года настаўнічаў у Мехаўскай сярэдняй школе, карыстаўся заслужанай павагай і любоўю настаўнікаў і вучняў, пісаў літаратурныя творы... Здавалася, усё складалася так добра...

Вайна прымусіла яго навучыцца новым прафесіям — тапографам, будаўнікам. Усё дэвалюялася зведцаў поўнай меры сяржанту інжынерных войск Гарбуку: і горыч параженняў першых дзён вайны, і нясцерпную нянавісць да шалёнага ворага, які калёным жалезам выпальваў нашы гарады і сёлы, і боль уласных страт (ад рук фашысцкіх акупантаў у 1944 годзе загінула яго маці і многія сваякі), і шчасце перамогі, калі ў маі сорак пятага ў Берліне ён разам з сябрамі пакінуў аўтограф на калоне рэйхстага. Але

радасць той вялікай перамогі была азмрочана. Мінчу зусім малы час, і далі пра сябе значыць мокрыя і халодныя акопы ля Масквы, Варонежа, Гомеля, Віслы і Одэра. Пятнаццаць гадоў праляжаў Вісарыён Гарбук амаль нерухомы ў шпіталі Пяцігорска. Але ў тыя цяжкія гады былы франтавік не застаўся адзін, без увагі сяброў, грамадскасці. І як вынік, у газетах, часопісах сталі з'яўляцца яго творы. Прыгадваю адзін з першых лістоў пісьменніка да мяне. Ён пісаў, што доўгі час праляжаў прыкаваны цяжкаю хваробай, што пасля шпітала атрымаў добрую кватэру, што пашчасціла яму сустрэцца з Людмілай Пракопаўнай, якая пажадала дзяліць з ім нялёгкі лёс. Амаль нерухомы чалавек узяўся за пяро, і я зразумеў: жыццё пісьменніка працягваецца, і працягваецца шчасліва. У гэтым я пераканаўся яшчэ раз пры асабістых сустрэчах з Гарбуком.

У Пяцігорску, у раёне з пазычнай назвай Белья Рамонкі, жыў ён трэці дзесятак гадоў. Піша на беларускай і рускай мовах кніжкі. Змяшчае ў перыядычным друку вершы, аповяданні, рэцэнзіі. Піша не толькі для дарослых, але і для дзяцей. Чаму так? Можна таму, што сам зведцаў шмат гора і таму вельмі цэніць радасць жыцця, шчаслівае дзяцінства. Сваімі творамі ён дорыць гэтую радасць маленькім грамадзянам нашай краіны. Да 70-годдзя з дня нараджэння пісьменніка

выйшла кніга выбраных твораў для дзяцей «Горад без папугайчыкаў». «Калі будзеш мець ахвоту, чытай з канца. Там новае», — піша мне Вісарыён Сцяпанавіч пра яе. Але ж і ў старыя аповяданні аўтар унёс нямала паправак, скарачэнняў і дадаткаў. Ён любіць і шануе свайго чытача. Аўтар застаецца і па сённяшні дзень у сваіх творах настаўнікам. Разам з тым ён лічыць, што трэба спяшацца, у яго дзёніках незлічона многа тэм, задум. «Час шкадуе нас цяпер і выказвае нават спагаду: жывіце, тварыце!» Гэта словы Вісарыёна Гарбука з пісьма, укладзенага ў кнігу, якую ён падарыў мне.

Успамінаў тады ў поездзе было шмат. Едучы на Паўночны Каўказ, я напісаў невялічкі верш, які прысвяціў свайму сябру.

Ляці, мой стомлены Пегас,
Бі іскры з-пад падкоў,
Нясі маланка на Каўказ
Цяпло маіх радкоў.

Майму калегу-земляку,
Каб доўга шчасна жыў,
Пацісну шчыра я руку,
Па ім даўно тужыў.

Ён рыцар франтавых дарог,
Цяпер пяра ўладар,
Нахненне для яго збярог,
Вязу мой верш, як дар.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ.

ПРАЙШОУ ЧАРГОВЫ
ТЫДЗЕНЬ «ТЭАТР —
ДЗЕЦЯМ І ЮНАЦТВУ»

РАЗМОВА

ПА-СЯБРОЎСКУ

Прайшоў чарговы ўсесаюзны Тыдзень «Тэатр — дзецям і юнацтву». Ён праводзіўся ў краіне чацвёрты раз. У ім прынялі ўдзел усе прафесійныя тэатральныя калектывы рэспублікі. На святочных прадстаўленнях, сустрэчах, прымеркаваных да Тыдня, пабывалі тысячы беларускіх хлапчукоў і дзяўчынак. Можна, хто-небудзь спытаецца, дзеля чаго ўсё гэта? Адказ просты. Эстэтычнае выхаванне моладзі лічыцца важным і неабходным у савецкім грамадстве. Мы расказваем, як сёлета свята тэатральнага мастацтва прайшло ў галоўным дзіцячым тэатры рэспублікі — ТЮГу.

У тыя дні ТЮГ нагадваў хутчэй юнацкі клуб. На спектаклі збіраліся задоўга да іх пачатку. І нездарма. Тэатр расчыняў перад сваімі юнымі паклоннікамі ўсе дзверы, якія бываюць звычайна зачыненыя для гледача, раскрываў свае тэатры, уводзіў у такі прывабны свет пераўвасаблення. А пралагом да ўсіх сустрэч Тыдня стала «Свята пасвячэння ў гледачы...»

Быць тэатральным гледачом не проста. Гэтаму нават трэба вучыцца. Ролю настаўніка ўзялі на сябе педагогі і артысты ТЮГа. Дзеці, у сваю чаргу, абяцалі быць уважлівымі, добрачыслівымі, любіць і шанавать тэатр. Карацей, узаемаадносінны павінны быць шчырымі і прыемнымі для ўсіх.

Вучняў выпускных класаў школ зацікавілі сустрэчы з работнікамі дапаможных тэатральных служб: дэкаратарамі, грымёрамі, касцюмерамі, асвятляльнікамі, бутафорамі. Размовы з імі далі магчымасць не толькі больш поўна зразумець складаны свет сучаснага тэатра, але і дапамаглі некаторым юнакам і дзяўчатам выбраць сабе занятак у будучым дарослым жыцці. Нікому з іх не зачынены шлях да набывання гэтых прафесій. Было б толькі жаданне і здольнасці.

Значную асветніцкую ролю адыгралі сустрэчы дзяцей з музыкантамі аркестра. (Дарэчы, ТЮГ адзіны драматычны тэатр у рэспубліцы, які яго мае). «Музычная ўгадайка» спадабалася дзятву.

І, зразумела, адбыліся цікавыя сустрэчы з любімымі актёрамі. Калі да юных гледачоў выходзілі заслужаныя артысты рэспублікі Р. Маленчанка, В. Лебедзеў, З. Цімафеева, размова ішла не толькі пра ўбачанае на сцэне, але пра клопаты і мары саміх хлапчыкаў і дзяўчынак, пра тое, што такое добра і што такое дрэнна, пра тое, якім сучасна моладзь уяўляе сваё далейшае жыццё.

Менавіта пра гэта прымуючыю задамцацца лепшыя пастаноўкі на сцэне тэатра юнага гледача. Зразумела, што размова ідзе з улікам узросту дзяцей. Для маленькіх ставіцца захапляючая і мудрая казка. Для юнацтва такія спектаклі, як «З любімымі не расставайцеся» В. Розава ці адна з апошніх работ «Рэпартаж з пяці на шы» О. Зеленак, прысвечаная чэхаславацкаму журналісту-антыфашысту Юліусу Фучыку, які загінуў ад рук нямецкіх фашыстаў у гады другой светнай вайны. У казках дабро заўсёды перамагае зло. Савецкія дзеці свята ў гэта вераць. Але са злом трэба змагацца, само яно не знікне. Гэтаму і вучаць такія пастаноўкі, як «Рэпартаж з пяці на шы». Спектакль таксама быў уключаны ў праграму Тыдня. Бо сучасны тэатр вядзе з юнацтвам размову не толькі па-сяброўску даверліваю і сур'езную. Ён таксама ў адказе за тое, якім будзе чалавек заўтрашняга дня.

Г. УЛІЦЕНАК.

калі папулярнага і любімага ў народзе відовішча засталіся кнігі, даследаванні, тэксты спектакляў. Студэнты паспрабавалі ўявіць сабе, як у дні святаў і народных гулянняў устаўлявалі вандроўныя артысты двухпавярховыя домікі-сцэнкі, які зазывалі гледачоў на прадстаўленне вясёлых гукі музыкі, з якой цікавасцю сачылі гледачы за прыгодамі дурнога пана, лекара-прайдзісвета, смяшлівага мужыка, вясёлага цыгана з мядзведзем. Увогуле Батлейка пачыналася як каляднае прадстаўленне з біблейскімі персанажамі, але жыццё вельмі хутка вывела тэатр на атэістычную дарогу. На самай справе — куды цікавей глядзець сцэнкі з уласнага жыцця, чым з жыцця царцей і анёлаў. Акрамя таго, у часы існавання Батлейкі не было радыё, тэлебачання, ды і газеты лічыліся раскошай. Лялечны тэатр з поспехам замяняў іх. Спектаклі яго складаліся з кароценькіх п'есак у вершах, дыялогаў, і таму няцяжка было артыстам абыграць у іх апошнія навіны, мясцовыя здарэнні. На працягу некалькіх стагоддзяў Батлейка была любімым відовішчам дзяцей і дарослых. Лялечны тэатр у многім прадвызначыў развіццё беларускай нацыянальнай драматургіі. Лепшыя рысы Батлейкі — трапны народны гумар, вострыя, зладзённасць — пазнаюцца ў камедыях В. Дуніна-Марцінкевіча, Я. Купалы, К. Крапівы.

Калі тэатрэтчына з Батлейкай студэнтам усё стала ясна, з'явіліся цяжасці практычнага характару. Хто помніць, як выглядала сцэна, якімі былі лялькі, як яны рухаліся, якім было музычнае афармленне спектакля? А калі яны ўзяліся за шыццё сарака сваіх персанажаў, аказалася, што і памочнікаў у іх не так ужо многа — у адных вучоба, уласныя справы, іншыя

проста не паверылі ў сур'езнасць намеру. І таму першы спектакль яны давалі ўтрах: Саша іграў на скрыпцы (цяпер за ім замацавана амплуа «галоўнага дырыжора» тэатра), Жэня рознымі галасамі «вяла» лялек (вось дзе сапраўды актёрскі талент!), а друкакурнік Фёдар Кашкурэвіч дапамагаў ім абодвум. Зрэшты, Батлейка тым і добрая, што лёгка на пад'ём і не патрабуе вялікай трупы. Яны выступалі не толькі на сталічных сцэнах — перад Новым годам паказалі Батлейку ў адной з мінскіх бальніц. Жэня аб гэтым спектаклі ўспамінае: «Уяўляецца: наперадзе свята, а ты хварэш, ды яшчэ і не дома. А пасля прадстаўлення твары хворых пасвятлелі, колькі было смеху!».

А яшчэ яны з'ездзілі ў Сморгонь. У той самы адрэстаўрыраваны сабор, дзе зарадзілася мара аб Батлейцы... Народу было — лубы вялікі тэатр пазайздросціць.

Батлейка стала не толькі тэмай дыплама Яўгеніі Ліс і Аляксандра Лося, але і вызначыла іх далейшы лёс. Новы адрас маладой сям'і — Мінская вобласць, Сморгонскі раён, вёска Залессе. Пасады — настаўніца малявання ў школе і клубны работнік. Аб накіраванні сваім пасля заканчэння інстытута яны клапаціліся самі, хоць, калі шчыра, клапаціцца не давалася. Адмоў не было, былі толькі здзіўленыя вочы, мінчане — у вёску?

— Мы падумалі: у Залессі ў Жанінай бабулі ўласны дом. І сыну на чыстым паветры лепш будзе, праўда, Жэня?

— Ну вядома... А яшчэ мы Батлейку там адкроем. Сморгонь жа побач — дзевяць кіламетраў. І дзяцей у тэатр прыцягнем. Прыязджаўце тады да нас у госці.

Святлана ГЕРАСІМАВА.

У Беларускай дзяржаўнай філармоніі з вялікім поспехам прайшоў канцэрт Мінскага камернага аркестра, у якім прыняў удзел народны артыст СССР Святаслаў РЫХТЭР.

Фота Л. РАГІНСКАГА.

СУСТРЭЛІ, ЯК БРАТА

Кожны сезон Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы радуе гледачоў новымі цікавымі работамі. Хутка мінчан і гасцей сталіцы чакае яшчэ адна прэм'ера — спектакль паводле твора славенскага драматурга Мацея Бора «Зоркі вечныя», пастаноўку якога ажыццяўляе югаслаўскі рэжысёр Бранка Гомбач.

Два гады мінула з дня падпісання дагавора аб творчай садружнасці паміж купалаўцамі і Славенскім нацыянальным тэатрам драмы з горада Марыбор. За гэты час на марыборскай сцэне з'явілася камедыя беларускага драматурга Андрэя Макаёнка «Зацоканы апостал», пастаўленая галоўным рэжысёрам купалаўскага тэатра Валерыем Раеўскім і мастаком Барысам Герлаванам.

Славенская крытыка вельмі высока ацаніла працу беларускіх сяброў. І вось плённае супрацоўніцтва двух тэатраў працягваецца ў Беларусі.

— Хвалючай і сардэчнай была мая першая рэпетыцыя ў купалаўскім тэатры, — сказаў на сустрэчы з будучымі гледачамі, журналістамі югаслаўскі рэжысёр Бранка Гомбач, — мяне сустрэлі, як брата.

Мацей Бор, аўтар п'есы, над якой мы пачалі працаваць, — першы рэвалюцыйны славенскі драматург, паэт, перакладчык. Яго творы прысвечаны падзеям часоў барацьбы югаслаўскага народа за свабоду сваёй радзімы. У той барацьбе супраць гітлераўскага фашызму загартвалася і дружба нашых краін. Мы перамаглі гэтага жорсткага ворага, але і сёння трэба быць пільнымі, з'яднанымі і моцнымі, як ніколі. Бо зноў навісаюць чорныя хмары над зямлёй. Мы павінны абараніць мір на планеце.

Л. НОВІК.

РУКАТВОРНЫЯ ВЫРАБЫ Ё СУЧАСНЫМ ПОБЫЦЕ

ВЁСКА
МАЙСТРОЎ

У вёску Курдзеі Докшыцкага раёна я ехаў з адзінай і досыць канкрэтнай мэтай: сустрэцца з майстрыхамі па роспісу дэкаратыўных наценных дываноў.

Мастацтва роспісу дываноў асабліва пашырылася ў пасляваенны час, калі інтэнсіўная адбудова зруйнаваных вайною вёсак запатрабавала адпаведных сродкаў аздаблення інтэр'ера. Жыллё ўпрыгожвалася ўзорным ткацтвам, вышыўкай, вязаннем, якія спалучаліся з нешматлікімі ў той час пакупнымі рэчамі мастацкага характару. Вельмі пасавалі традыцыйнаму інтэр'еру і маляваныя дываны, кампазіцыйна блізкія тканым ці вышываным: стылізаваны букет у цэнтры, акаймаваны гірляндай з раслін і кветак. Сустрэкаліся адлюстраванні жывёл, птушак, чалавека, нават цэлыя сюжэты сцэнак. Праўда, адначасова вёску запаліла і танная, безгустоўная прадукцыя. З-за гэтага доўгі час даследчыкамі народнага мастацтва маляваныя дываны ўвогуле ігнараваліся, і першая выстаўка іх, што адбылася ў 1978 годзе, для многіх аказалася сапраўдным адкрыццём.

Тады ж, на выстаўцы, я і звярнуў увагу на работы Леаніды Ючковай і Алены Багаткевіч з Курдзекаў. Сакавітыя, насычаныя святлом і сонцам дываны вызначаліся асаблівым майстэрствам стылізацыі раслінных матываў, сярэд якіх угадваліся і бэз, і ружы, і званочки, і васількі. Фарбы чыстыя, выразныя, без адценняў і пераходаў, маюнак дакладны, кампазіцыя вывераная і гарманічная. Адчуваліся ў гэтых творах і багатыя традыцыі, і высокая духоўная культура аўтараў, і немалое майстэрства. І вось я — у вёсцы, дзе жывуць майстрыхі...

— Дзе там, кінулі ўжо гэты занятак, — махае рукой Леаніда Паўлаўна. — І дывана ніводнага не засталася, усе ў музеях ды на выстаўках. Гэта ж пасля вайны мы іх малявалі, калі купленага нічога не было. Родам я з Вітахмо (кіламетраў дваццаць адсюль), дык там многія тады малявалі. Добрыя майстрыхі былі Каляга Ліда, Русаковіч Юля... Мы, маладзейшыя, і вучыліся ў іх. Помню, здабылі недзе паперы — шэрай, тоўстай і давай шпалеры ў хату рабіць: малявалі кветы розныя, на сцены наклеілі. Фіранкі на вокны рабілі з марлі, таксама размалёўвалі. Цётка мая з Літвы была, выпрасіла тыя фіранкі, дык казалі, што суседзі ўсе ішлі на вокны дзівіцца. З паперы розныя ўзоры выразалі... А потым і дываны маляваць сталі. Палатно саматканнае фарбавалі ў чорны колер, пэндзілі самі рабілі, фарбы даставалі, якія можна было. Зубны парашок на стаярным клеі разводзілі — гэта белая фарба, да яе дадавалі які-небудзь іншы колер. Выразалі з паперы трафарэт, каб і справа, і злева аднолькава выходзіла, а потым ад рукі дамалёўвалі. Цяпер і фарбы розныя, і палатна якога хочаш, але каму цяпер такія

дываны патрэбныя? Купіш усё, што трэба. Таму і кінула... А я ж усё магу рабіць: і шыць, і маляваць, і гафтаваць, і ткаць, і вышываць.

У гэтым я пераканаўся і сам, бо застаў гаспадыню з шывом, а ў хату і ступіць збаяўся: уся падлога была заслана доўгімі стракатымі дарожкамі і дыванкамі.

Не пашанцавала мне і ў Алены Багаткевіч: ніводнага дывана не засталася. Але гаспадыня абнадазіла:

— Я ж тут суседзям свае работы дарыла. Можна, захаваліся ў каго? Пайшлі да Плюты Сцяпана, у яго яшчэ ндаўна на сцяне вісеў...

У хаце Плютаў я звярнуў увагу і на іншыя цікавыя рэчы — каробкі, сявенькі, кублы, дакладна і дасканала сплеченыя з саломы і лавы. Пляценне шчыльнае, моцнае, прыгожае, хаця вырабы яўна не новыя.

— Бацька мой калісьці рабіў, — пацвердзіў Сцяпан Паўлавіч. — І кошыкі ўмеў плесці, і лапці, і такую вась саламяную пасуду. Нават у рост чалавека кублы былі... Кошыкі і я пляту, а з саломы сёння ўжо патрэбы няма.

Што тычыцца таго, даронага дывана, то час пашкодзіў яго, фарбы асыпаліся, але з аднаго погляду Алена Уладзіміраўна пазнала сваю работу.

Сёння такія дываны ў Курдзеках ужо не робяць. Але гэта не значыць, што і наогул рукатворным вырабам не знаходзіцца месца ў сучасным жыллі. І ў Алены Багаткевіч, і ў Леаніды Ючковай, ды і ва ўсіх, да каго мы заходзілі, поўна рознага ткання, вышывання, вязання.

...Сонца хілілася да небасхілу, трэба было спяшацца назад, але не хацелася пакідаць гэтую прыгожую вёсачку, дзе так шмат таленавітых людзей. Гэта ж толькі на чатырох сядзібах я паспеў пабываць, а колькі мастацкіх скарбаў пабачыў!

Яўген САХУТА.

НА ЗДЫМКУ: Алена БАГАТКЕВІЧ з дываном сваёй работы.

Фота аўтара.

ТРАДЫЦЫЙНЫ ўсесаюзны шахматны турнір памяці Сакольскага прайшоў у Мінску.

Пераканаўчую перамогу ў ім атрымаў вучань адной са школ беларускай сталіцы Барыс Гельфанд, які не прайграў ніводнай партыі. Сёлета ў адрозненне ад мінулых гадоў усе прызавыя месцы дасталіся мінчанам.

УСЕСАЮЗНЫ турнір юных бадмінтаністаў на прызы Героя Сацыялістычнай Працы А. Старавойтава завяршыўся ў Магілёве.

Ганаровыя ўзнагароды заваявалі С. Мікава (Магілёў) і Д. Калілашвілі (Тбілісі).

ПА ЗАКАНЧЭННІ першынства СССР спартыўнага журналісты, аматары спорту вызначылі лепшага футбаліста Беларусі 1983 года.

Найбольшую колькасць балаў у конкурсе набраў паўабаронца мінскага «Дынама» і алімпійскай зборнай краіны Сяргей Гоцманаў.

ПАСПЯХОВА выступіў мінчанін Юрый Балабанаў на міжнародным турніры па спартыўнай гімнастыцы ў Лондане. Ён перамог у мнагабор'і, заваяваў тры

СПОРТ

залатыя і адзін сярэбраны медалі ў асобных відах.

МАЛАДЫМІ лыжніцамі была прадстаўлена каманда Савецкага Саюза на першым этапе спаборніцтваў за Кубак свету ў ФРГ.

У заключным відзе, эстафете 4x5 кіламетраў, перамаглі спартсменкі Чэхаславакіі. Другое месца ў нарвежак. Зусім мала прайгралі пераможцам лыжніцы СССР, якія на фінішы былі трэцімі. У складзе нашай каманды выступалі Тамара Маркашанская і Наталля Мацук з Беларусі.

У ФІНАЛЬНЫМ матчы першынства свету па гандболе сярод юніёраў каманда Савецкага Саюза перамагла спартсменаў ФРГ з лікам 32:17 і заваявала залатыя медалі.

Нашу каманду да першынства планеты рыхтаваў трэнер мінскага СКА Спартак Мірановіч. У складзе зборнай СССР былі таксама і ігракі са СКА.

КОШЫК З АКЕНЦАМІ

Ніякія традыцыйныя будаўнічыя матэрыялаў не спатрэбілася Дзмітрыю Селіванаву для будаўніцтва дачнага доміка. Ён сплёў яго з галінак хмызняку, які карчавалі на адведзеным садоваму кааператыву ўчастку. Падобная на вялікі кошык хатка не толькі вельмі прыгожая, але і моцная. Бо «вязаў» яе майстар не ў адзін слой. Лазовыя дубцы і буралом, сабраныя ў лесе, пайшлі на выраб лавак і хлеўчука.

Уладальнікі драўляных і цагляных дач, якія нямала жартавалі наконце «селіванавых кошыка», цяпер не без зайздрасці паглядаюць на прыгожы будынак: у плеченым доміку не бывае гарача нават у моцную спеку і цёпла да позняй восені.

РАДЫЁ

Радыестанцыя «Савецкая Беларусь» штодня вядзе перадачы з Мінска.

Яе першую праграму можна слухаць з 18 гадзін да 18 гадзін 30 мінут паводле грывіцкага часу на кароткіх хвалях у дыяпазоне 41, 49 і 50 метраў.

Другая праграма перадаецца на кароткіх хвалях у дыяпазоне 40, 48 і 49 метраў з 21 гадзіны 30 мінут да 22 гадзін паводле грывіцкага часу.

Гумар

У кабінете дырэктар гаворыць сакратарцы:

— Хелен, ідзіце паглядзіце, чаму містэр Харыс так крычыць.

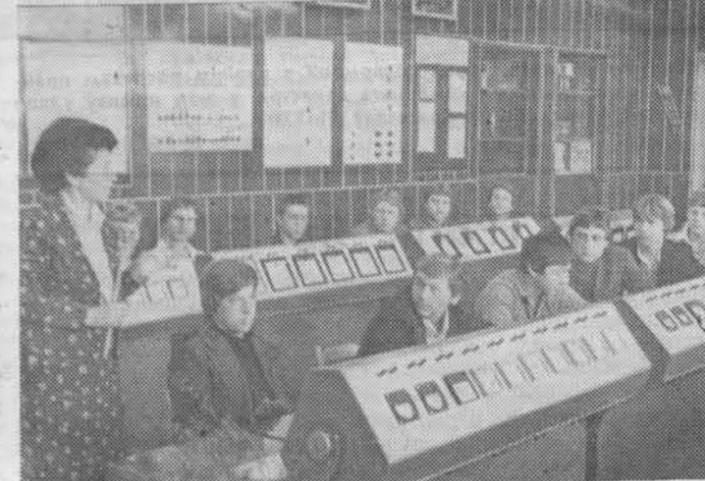
— Мсье, ён размаўляе з Аўстраліяй.

— Ён што, не можа для гэтага выкарыстаць тэлефон?

Адчушы сябе дрэнна, Жорж звярнуўся да ўрача.

Доктар доўга аглядае яго і нарэшце гаворыць:

— Не магу зразумець, што з

вам, але думаю, што гэта з-за алкаголя.

— Добра, доктар, я вярнуся, калі вы працверэеце.

Містэр Уайт жонцы:

— Мэры, ты ўвесь час гаворыш глупства. Ты б хоць лічыла да дзесяці, перш чым адкрыць рот.

— Добра, друг мой.

На наступны дзень місіс Уайт вельмі навольна лічыць:

— ...Сем... восем... дзевяць...

дзесяць... Джон, вада ў ваннай ужо пералілася цераз край.

Мюлер звоніць па тэлефоне ўрачу.

— У мяне да вас просьба, доктар. Калі гэтымі днямі вы будзеце праязджаць міма майго дома, зазірніце да нас, калі ласка. Але спецыяльна ехаць не трэба.

— А ўсё-такі, што ў вас здарылася?

— Мая жонка вывіхнула сківіцу і не можа размаўляць.

Добрыя умовы для заняткаў і набыцця прафесійных ведаў створаны для навучэнцаў прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 52 будаўніцкай Мінска. У іх распараджэнні 18 вучэбных кабінетаў, выдатны інтэрнат на 600 месцаў, спартыўная зала, стадыён, сталовая. Навучэнцы атрымліваюць тут будаўнічую спецыяльнасць і адначасова сярэдняю адукацыю.

НА ЗДЫМКАХ: выкладчык Т. ЛАГОЙКА вядзе ўрок у кабінете хіміі; заняткі ў лабараторыі электратэхнікі; на перапынку.

Фота П. НІКІЦІНА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордена Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 2176